

Стенографски дневник

НА

27. заседание

Събота, 25 декември 1943 г.

Открито в 16 ч. 15 м.

Председателствувал подпредседателят д-р Петър Кюсеианов.

СЪДЪРЖАНИЕ

Съобщения:	
Отпуски	335
Законопроекти	335
Дневен ред:	
Законопроект за бюджета на държавата за 1944 бюджет-	

на година. (Първо четене — продължение на разисква-	
нията)	335
Говорили: Александър Радолов	335
Минчо Ковачев	339
Д-р Петко Балкански	343
Дневен ред за следващото заседание	348

Председателствуваш д-р Петър Кюсеианов: (Звъни) Присъствуват необходимият брой народни представители. Обявявам днешното заседание за открито.

(Отсъствуват: д-р Божко Ковачевски, Борис Стефанов Кисъев, д-р Васил Георгиев Петров, Велизар Багаров, Георги Тодоров Кръстев, Димитър Маринов Андреев, Иван Петров Недялков, Илия Димитров Славков, Кирил Георгиев Минков, Киро Костадинов Арнаудов, Найдено Райнов, Никола Логофетов, д-р Никола Минков, Петър Димитров Грънчаров, д-р Петър Шишков, Петър Думанов, Петър Савов Великов, Петър Дограмаджиев, Руси Иванов Маринов, Симеон Киров Халачев)

Преди да преминем към дневния ред ще ви направя следните съобщения:

Председателството е разрешило отпусък на следните г-да народни представители: д-р Васил Георгиев — 3 дни и д-р Петър Шишков — 3 дни.

Постъпили са:

От Министерството на народното просвещение — законопроект за учредяване на фонд „Цар-обединител Борис III“.

От Министерството на финансите — законопроект за изменение на членове 162, 164, 165, 166, 167, 416 и 417 от закона за държавните привилегии, акцизите и патентите.

Постъпилият законопроект ще бъдат раздадени на г-да народните представители и поставени на дневен ред.

Александър Цанков: Г-н председателю!

Председателствуваш д-р Петър Кюсеианов: Моля!

Александър Цанков: Истина е, че са се разписали достатъчно число народни представители, но аз мисля, че няма кворум и Вие не можете да започнете заседанието. Ние сме тук от 3 ч., чакаме цял час и половина, заседанието не почва, а сега, когато почва, няма кворум.

Председателствуваш д-р Петър Кюсеианов: Сега ще влязат, г-н Цанков. Всички са вън.

Александър Цанков: Нека дойдат и тогава да почнем. Не може да се говори пред празни банки.

Председателствуваш д-р Петър Кюсеианов: Сега ще дойдат. Пристъпваме към дневния ред:

Първо четене на законопроекта за бюджета на държавата за 1944 бюджетна година — продължение на разискванията.

Има думата народният представител г-н Александър Радолов.

Александър Радолов: (От трибуната) Г-да народни представители! Пред нас е бюджетът на държавата. Говорихте преди мене се спряха доста много на цифровите данни. Аз намирам, че не е необходимо да се повтаряме и затуй ще премина с много малко думи цифрите, за да се спра повече върху другите въпроси, свързани с бюджета. Основната линия, от която ще се ръководя, е тая: да не се отделям от самия бюджет и от онова, което е необходимо за заздравяване на нашите финанси днес.

Бюджетът на държавата е увеличен с около 3 милиарда и половина. От 21.220.000.000 лв. той е увеличен на 24.650.000.000 лв. Това е сравнително едно слабо увеличение и аз смятам, че податните сили на нашия народ ще могат да понесат, да не кажа с

лекота, но във всеки случай ще могат да понесат доброволно това увеличение на бюджета. Още повече като се има пред вид, че ние сме дошли във военно положение не само външно, но и вътрешно, и към нас: вече на няколко пъти изпитваме една от тежестите на това военно положение с бомбардировките, които се правят над София, и с заплахата, която ни се отправя, че ще бъдат бомбардирани не само София, но и други градове. Та, казвам, това малко повишение ще се понесе с твърдост и спокойствие от нашия народ.

Що се касае до приходите, които се искат, за да може да се посрещне този бюджет, аз смятам, че и те са осигурени, защото характерното в нашата политика при последното управление е това, че ние не само успяваме да реализираме данъците, които са били гласувани от Народното събрание, но винаги завършваме и с известен излишък. Беше време в миналото, когато можеше да се говори и се говореше за надути пера, за невъзможности да се реализира приходният бюджет. Това днес не може да се говори, още повече, че ние имаме и реални данни в това направление. В партийното минало едва ли можехме да се похвалим — може би с много редки изключения — с подобна редовност в нашия бюджет и в нашите финанси. Към 1933, 1934 г. ние бяхме дошли дотам, че нашето чиновничество с месеци — дори това отиде до 6 месеца — не можеше да получи своята заплата. Защо? Защото имаше противоречие между тях, които съставляваха управлението тогава; защото, ако едни насърчаваха плащането на данъците, други не правеха това, а често се отиваше и до противоположното. Общо взето не само в другите области, но и в финансовата политика всеки тогава пазеше своите партийни интереси и се движеше от партийни сметки, от сметки за своето партийно бъдеще. Това днес го няма и не ще го имаме.

Ето защо ние можем да подчертаем, че финансовата политика, водена от нашия министър на финансите не с нужната, но с голяма компетентност, иде да ни наведе на мисълта, че не финансовото положение на България в миналото, когато имахме лоши резултати, е било лошо, но управлението тогава, заедно с министрите, бяха такива, че не можеха да не дадат подобни резултати.

Един от важните въпроси, който се засегна тук, беше и чиновническият въпрос. Но преди да дойда на този въпрос, аз искам да отправя две думи само по повод речта на нашия колега г-н Василев. Той каза снощи, че само търговците и индустриалците, нещо около 10-15 хиляди души, едва ли не плащали всичките данъци у нас и искаше да изкара едва ли не, че другите съсловия не плащат нещо осезателно.

Никола Василев: Г-н Радолов! Аз соча цифри, празни приказки не говоря.

Александър Радолов: Вие посочихте например, че се плащат около 3 милиарда и 300 милиона лева акциз, когато цифрите показват, че се плащат 6.600.000.000 лв. акциз. Значи, вие сте съвършено погрешен във Вашите цифри. И после, извинявайте, но аз не смятам, че вие, представителите на търговското съсловие, би трябвало да вземете това като похвала, защото вие сте посредници между консуматор и производител, между вносител и консуматор. Значи, вие си поставяте такива крупни печалби, та излизате да ни казвате: „Ние плащаме данъците!“ Отгде ги вземате? Вземате ги безспорно от гърба на производителя, от една страна, и от гърба на консуматора, от друга страна. Защото това е ролята

на търговеца. И позволете ми аз да не призная правото на търговеца да се поставя в редищата на стопанските съсловия. Защо? Защото стопанска организация, стопанско съсловие е онова, което произвежда, което твори, но търговецът, който не твори, ами който посреднички за размяната на сътворените блага между производител и консуматор, не може да се нареди в стопанските съсловия. Аз тъй разбирам работата и считам, че не бива да се казва: „Ние сме, които плащаме, а вие сте, които не плащате нищо“, като се има пред вид и земеделското население.

Никола Василев: (Възразява нещо)

Александър Радолов: Тъкмо обратното ще излезе явно, ако се направи една по-обстойна, една по-здрава сметка.

Беше въпрос за чиновничеството. Г-да народни представители! Намери се, че предложението от министър-председателя, от министъра на финансите шест точки за подпомагане материалното положение на чиновниците не били достатъчни и пътят, по който се е тръгнало за разрешението на този въпрос, не бил сполучлив.

Преди всичко ние трябва да благодарим на г-н министъра на финансите, че с тия предложения за подобрене материалното положение на чиновниците той дойде да запълни една празнота. Защото чиновниците си казваха сега: точки, точки, разбираме това, обаче, докато дойдем до кооперациите, докато се започне да ни се дава нещо, да получим резултати, какво ще правим при тая скъпостия, при туй тежко положение? Тая заплата, за която се съобщил днес и по радиото, иде именно да запълни тая празнота.

Г-да народни представители! Нека да се вгледаме малко по-подробно в тия шест точки. Аз искам да дам известни обяснения по тях, защото, както казах, много от чиновниците криво разбират това облекчение, което се цели да им се даде чрез тия шест точки, и едва ли не смятат, че нищо не се прави.

Първата точка се отнася до създаването на чиновническа кооперация под наименованието „Ведома“. Доколкото разбрах, снощи г-н Василев се противопостави. Мисля, че преди известно време се съобщил, какво по тоя повод една търговска делегация е ходила при съответния министър и се е противопоставила на създаването на тая кооперация и клоновете ѝ, като казали, че с тях се отнемал хлябът на доста хора от търговското съсловие. Аз точно не зная как стои този въпрос; той биде изнесен от един от говорещите по отговора на тронното слово.

Г-да народни представители! Може това да не бъде в интереса на известни търговци, на известни слоеве от нашия стопански живот. Ние обаче ще се ръководим не от техния интерес, ами от общия държавен интерес. Какво може да направи кооперацията за чиновника? Тя ще направи твърде много. Тя ще облекчи твърде много неговото положение. Тя ще го гарантира с много от предметите и продуктите, които той консумира, защото в тия пунктове е казано, че чиновническите кооперации имат предимство. Позволете ми да кажа, но това ще позволи на тая кооперация. „Ведома“ да не дава вече на ангросиста 10% печалба, да не дава на детайлиста 20-25% печалба и да се отърве от всевъзможните мерения и тегления, които винаги отиват в ущърб на консуматора. Когато е определена цената например на гроздето за производителя 10 или 12 лв., чиновникът ще може да получи това грозде на цена 15 или 16 лв., а няма да го получава на цена 25, 26 лв. Кайсите които са нормирани 7 или 8 лв., няма да се получават на цена 12, 13 или 14 лв.

Минчо Ковачев: Вие ще ги донесете да ги продават на тази цена!

Александър Радолов: Ще ги донесе кооперацията, г-н Ковачев. Позволете ми да ви кажа как стои въпросът с печалбите на кооперациите. Направи се преди година и половина ревизия на районния синдикат „Орашо“, в гр. Карнобат. И знаете ли какво излезе? Излезе, че синдикатът е печелил върху стоките всичко 1.75%. Разбирате ли? Когато той печели толкова малко, безспорно е, че ще може да даде предметите и продуктите на много по-ниска цена, отколкото ще ги даде оня, който печели 10%. Ето там е разликата.

И когато ще ги продава кооперацията, тя няма да ги продава с 20-25% печалба, а ще ги продава с 5% печалба, защото тя е ограничена в определено число хора, които подпомага. Днес да се направи един костюм дрехи, и то с плат, взет от комисарството, ще трябва да платиш 5-6 хиляди лева с ушиването. Защото само за едно ушиване — аз ще дойда после на този въпрос — трябва да се заплатят не по-малко от 3.000 лв. А тогава чиновникът ще може чрез кооперацията, като си наеме хората и като му се даде направо плат, за 2-3 хиляди лева да има един костюм дрехи. Един обувка, за които днес му искат 6-7 хиляди лева, той ще може да ги вземе за 1.000-1.200 лв. Така ще бъде с всичко онова, с което държавата снабдява консуматора.

Аз казах, трябва да се даде предимство на чиновника.

Г-да народни представители! Ние всички признаваме, че положението на чиновника е едно от най-тежките. Чиновникът с тези 2-3-4-5 хиляди лева заплата, която получава, не може да посреща своите лични и семейни нужди. Трябва да му се помогне и този е единственият път, по който ще му се помогне. Аз не виждам друг път по-реален, по-положителен, по-здрав и по-резултатен от тоя, чрез кооперацията да се подпомогне чиновникът.

Втората грижа на държавата за чиновниците е уреждането на въпроса за жилищата. Нима смятате, че в днешно време уреждането на този въпрос е малка работа? Аз смятам, че това е една от най-насъщните нужди. И когато държавата постави под своя закрила чиновника, аз смятам, че в туй направление тя ще му направи една твърде голяма услуга.

После, решено е да се улесни чиновничеството при снабдяването с въглища. И това е една от големите услуги, като се дава предпоставяне на чиновничеството. Също така ще се дава безплатна медицинска и зъболекарска помощ. Та дребна работа ли е това — безплатна медицинска помощ за цялото семейство и безплатна зъболекарска помощ пак за цялото семейство? Аз смятам, че с това се прави голямо облекчение на чиновника.

Откриване на общ стол за чиновниците. Някои се подиграват с това. Г-да народни представители! Въпросът не е за подигравка. Напротив с това ще се подпомогнат особено ония чиновници, които не са семейни. А ще се подпомогнат и дребните чиновници. Защото те ще предпочитат общия стол в големите градове. Вземете за пример студентите, които тук в София имат общ стол. Грамадно число студенти отиват да се хранят в този стол. Защо и чиновниците да не отиват да се хранят в общ стол? Някои казват: „Ами семействата?“ Позволете, но оня, който е дребен чиновник, който е с малка заплата, който получава 2-3 хиляди лева, той ще отиде да се храни в стола, а преди всичко ние на него искаме да помогнем и трябва да помогнем. И той ще приеме това с благодарност.

Аз мога да ви кажа, че в кооперативната мелница на гара Карнобат ние въведохме да се дава на работниците обед — супа и друг ядене — плащан от тях 10 лв. И знаете ли, че те идват да ни благодарят? Казват: „Направихте много хубаво, защото с уреждането на този стол дойдохте да ни подпомогнете и ние можем да си представим каква полза имаме от този стол“. Ето колко голямо е значението на един обществен стол.

За целите на чиновническата кооперация „Ведома“ държавата открива 500 милиона лева кредит в Българската земеделска и кооперативна банка. Съгласете се, че всичко това, като се реализира, вкупом взето, съставлява една реална помощ в днешното тежко време, когато парата на стовла много нещо и когато и да я имаш, не можеш да намериш много работи, с които би желал да се снабдиш. При това на чиновничеството се дава предимство. Затуй не бива, казвам, да смятаме, че не даваме нищо или че сме дали нещо дребно на чиновничеството.

Г-да народни представители! Безспорно е, че една от грижите на министъра на финансите е да запази курса на монетата. Аз ще се спра тук върху един въпрос, който се повдигна от г-н професор Петко Стайнов. Когато говореше по въпроса за десетмилиардния кредит на Министерството на войната, той каза: „Къде е министърът на финансите да ни каже какво има да ни дължи днес Германия.“ И каза: „Аз констатирах миналата година, че Германия има да ни дължи 14 милиарда лева. Аз заявявам сега, че Германия има да ни дължи 18 милиарда лева, които в непродължително време ще станат 20-22-25, дори и 26 милиарда.“

Г-да народни представители! Нека да бъдем обективни и нека — пак бих повторил — да оставим личното и партийното настрана. Аз съжалявам, че г-н Петко Стайнов го няма тук, но нека ми бъде позволено да кажа, че той в тия свои разсъждения се ръководи не от общественото, а се ръководи от личното, от старото, партийното. Защо? От какво има Германия да ни дължи? Аз приемам, че тя има да ни дължи 18, аз приемам че тя има да ни дължи 20, аз приемам, че тя има да ни дължи колкото щете милиарди. От какво има да ни се дължат тези милиарди? Има да ни се дължат от износа на нашето производство и преди всичко на нашето земеделско производство. Аз питам: къде бихме могли ние да изнасяме това наше производство, освен в Германия? Къде ще изнесем ние например виното, което преди две години изнесохме в Германия? Можехме ли да го изнесем в Италия, в Франция в Англия или в друга страна? Ние изнесохме в Германия с хиляди вагони вино. Какво можехме, при най-големите усилия на нашите експорттори, да внесем в Лондон, в Англия? Най-много можехме да внесем до 700 вагона вино, които в по-голямата част докосяха загуба за износителите; впоследствие тая цифра се намали на 300, на 200, а даже и под 200 вагона.

Всичкото грозде ние изнасяме в Германия. Но ние сме производители и на зърнени храни и сме правили износ. Къде бихме могли да го направим? Ще правим износ на зърнени храни в Гърция ли? Ами там Америка ни посреща със своето жито „манитоба“! И ако ние не поставим мито за вноса на жито у нас, Америка ще дойде да ни бие и на нашия собствен пазар. Можем ли следователно другаде да изнасяме? Не можем. Вземете другите земеделски произведения, например тютюна. Къде ще го изнасяме — в Франция, в Италия, в Англия, в Швейцария ли? Внасяме, но една много малка част. Грамадното количество тютюн ние изнасяме в Германия. Също така изнасяме в Германия и всички земеделски произведения, каквито имаме. Ние това производство не го изнасяме другаде, а само в Германия. Г-н Петко Стайнов казва: „Но те не са платили“. Прекрасно, ние ще искаме да платят. Ако платят, тогава ще приемем да изнасяме. Но тогава къде ще изнасяме нашето производство?

Преди година, понеже се намери, че цената на гюловото масло е много ниска, Земеделската банка закупи гюловото масло и го внесе в своите изби тук. Колко години трябваше да минат, за да може това гюлово масло да се продаде? Ами я ми кажете, тези тютюни, тези грозда, тези мармалади, тези домати и всевъзможни земеделски произведения къде бихме могли ние да ги поставим, ако и държавата рече да ги запази за да търси други пазари с подобри цени? Тя не може да намери никъде място, освен дебушето, което имаме — Германия. И аз не зная, но г-н Петко Стайнов, откривайки този въпрос и поставяйки го на една по-друга база, трябва да ни каже какво мисли за бъдещето на стопанска България. И ако той рече да си даде отговор, ще разберем, че той с това не иде да подкрепи стопански България, а напротив иде да умъчни нейното положение.

Защото, г-да, ако нямаме ние дебуше за нашия износ, ние сме загубени стопански. И днес ние сме свързани с Германия — нека това

да се знае — не само политически, но и икономически. Ние не бива да забравяме това никога. Защото, ако бихме послушали съветите на Петко Стайнов и други като него, ние ще скъсаме в утрешния ден с нашето естествено дребно и с нашия внос в една велика държава, каквато е Германия. След това къде ще отива стопанска България? Няма ли да настъпи страшна криза, която ще даде такива отражения, за които ние не можем да имаме и представа? Ето това е партизанският дух, който, ако вдъхнови един човек, последният може да дойде до подобни разсъждения.

Г-да народни представители! Има друго нещо, което ме плаши и от което се боя за курса на нашия лев, за бъдещето на нашата монета — това е преди всичко черната борса. Г-да! Известно е на всички — не зная дали да цитирам цифри — един обущар от 300 лв. преди войната днес са 6-7 хиляди лева, един цървул от 100 лв. днес са 1000-1200 лв., един костюм, който струваше 1500-2000 лв., днес струва 8-10 хиляди лева, една обикновена забрадка от 30 лв. днес е 500 лв., един метър басма от 60-70 лв. днес е 600-700 лв. и пр. Вземат се мерки, за да може да се ликвидира с черната борса. За голямо съжаление, тези мерки не дават резултат. Изглежда, че в това отношение солта е обезсолена. Изглежда, че тия, които са по-старши да следят и да работят срещу черната борса, не вземат абсолютно никакви мерки. И как аслъ другояче можем да си обясним, че под ноза на натоварените с преследването на черната борса виждаме открити дюкяни, в които се продава всичко на неимоверно скъпи цени. Всичко това става пред очите и с знанието на самите органи. Защо? Защото, г-да народни представители, изглежда, че тези органи не са на мястото си.

(Народният представител Иван В. Петров отива при г-да министрите.)

Г-н председателю! Напомнете на г-н Иван Петров, който е много високателен, когато говори, че не бива да смущава оратора.

Иван В. Петров: Извинявам се. Не чух какво казахте. Не желая да Ви остана дължен.

Александър Радолов: Аз не желая да ми останете дължен. Казах, че Вие много претендирате, когато говорите, да бъде е слушан. Би трябвало да бъдете последователен, когато говорите други.

Иван В. Петров: От трибуната никога не съм се сърдил, че някой народен представител не ме слуша. Който иска, да направи справка в дневниците.

Председателстващ д-р Петър Кюсеианов: (Звъни) Моля.

Александър Радолов: И така, г-да народни представители, аз смятам, че органите на комисарството, които са натоварени с преследването на черната борса, като че ли се ползват самите те от тази черна борса и вече никой не я преследва. И тя е станала като официално нещо, за голямо съжаление. Аз смятам, че за да се ликвидира с нея ще трябва да се вземат крайни, и не толкова краути мерки, колкото разумни и целесъобразни мерки. Ако например напомните на някой кмет, под ноза на който някой бакалич или някой праматарин продава стоки на черна борса, той ще ви каже: „Ами никой не ми донесе.“ Той чака да отидат да му донесат. Трябва да бъде поставен по-другояче въпросът; вместо да чака да му донесат, да се иска от него, като му се каже: вие сте длъжен да ликвидирате с черната борса във вашата община, вие сам трябва да бдите. И после нека да се наказва и този, който продава, и този, който е получил, за да може да има резултати. Докато това не стане, черната борса ще съществува и ще даде още по-лош резултат, отколкото досега.

Г-да народни представители! Аз смятам, че днес става вече опасна — ако мога така да се изразя — бялата или законната борса. Защото и тя върви към цените на черната борса. Един костюм дрехи миналата година се шиеше в гр. Карнобат за 700-800 лв., но идва нареждане отгоре, от Министерството на търговията: костюмите да се шият по цена до 1.200 лв. и веднага цената за ушиването на един костюм хвъркна от 800 на 1.200 лв. До неотдавна костюмите се шиеха пак в същия град за 1.400—1.500 лв. Пак се нарежда отгоре, че цената, по която ще се шият костюмите, се увеличава и трябва да бъде 2.500 или 2.700 лв., плюс 20% върху стойността на платта. Самите занаятчии стават и търгозши, понеже били купували те плата, и им се дава 20% печалба върху плата и фактически вземат повече от 3.000 лв. за ушиване на един костюм. И пита се гражданството: каква нужда налага това увеличение? Защо се върши това, което иде да гнети гражданството и да ограбва неговия джоб? Един гражданин ми заяви в самия Карнобат: „Днес ние правихме пазарлък за два костюма — на мене и на баша ми — моя без жилетка за 1.200 лв., а тоя на баша ми за 1.500 лв. На другия ден обаче идва съобщението, че костюм се шие по 2.500 лв. и панталонджията веднага иска да се повърне. Понеже е сключен пазарлък и му е дадено капаро, не можа да се повърне. Но каква нужда налага да му се дават 1.000 лв. в повече, бива ли това?“

Нашето занаятчиство — нека да ми бъде позволено да го кажа — въпреки прижите, които се полагат за него, започна напоследък просто без сметка да увеличава стойността на своите произведения. Един нищо и никакъв стол, който някога струваше 20 лв., днес се продава преспокойно за 200 лв.; един чифт най-обикновени налъми, които се продаваха по 6-7 лв., днес се продават за 35 лв.

Вземете коларите в градовете и селата. Ние сме дошли до това положение, както съобщих вчера един от нашите колеги в бюджетарната комисия, да се искат от София до Курило 7.000 лв. Вярно е,

че сега има паника, но все пак това не е ли скандал над скандалите! Това се върши пред очите на властта. Ако имате нещо пристигнало на гарата, идете да го вземете и да го занесете до дома си. За 100 кгр. ще ви поискат 200 лв., а за 200 кгр. — 500 лв. — Това е просто невъзможно.

Същото нещо имаме и в селата. Допреди два месеца превозите ставаха по 80 ст. за килограм, но напоследък има страшно увеличение. От 80 ст. се дойде до 1.20, 1.50, а даже и 2 лв. Нашите кооперации, които имат да изнасят вино, отиват в града и казват на съответните сдружения: „Г-да! Кажете на тия хора, че не може така. Защо се иска тая цена по 2 лв. на килограм? Знаете ли какво ни отговарят от сдружението? — Не 2 лв., а трябва да плащате по 2.50 лв. и то не на него тегло, ами на бруто тегло — заедно с бъчва. Питам ви: къде отиваме? Виното в една бъчва тежи най-малко 1000—1200 кгр.; 1000 кгр. по 2 лв. прави 2.000 лв., по 2.50 — 2.500 лв. На един каруцар вие да дадете днес на законно основание 2.500 лв.! Къде вървим? Аз слушах един, който носи почта и пътници, да казва: „Аз не харесвам днес 3.000 лв.“. Не ги харесва! Аз ви питам, кой получава подобна заплата? Дори нашите регенти не получават подобно възнаграждение. А един обикновен колар, един обикновен човек — да не кажа някоя силна дума — просто да ти се надсмива и да ти казва: „Ако щеш“. Разправяха, че когато казали на един колар: „Ние ще те засталим“, той казал: „Как ще ме засталим? Ще ме глобите хиляда, две, пет хиляди лева. На ви 5.000 лв., оставете ме да си вървя.“ Той не ще и да знае ни закон, ни нищо. Това положение не може да продължава.

Аз съм озадачен и от нещо друго. Прочетох едно окръжно, издадено от Министерството на търговията, отдела за цени. В това окръжно № 12, от 8 октомври т. г., което се отнася за уеднаквяването на товарните и разтоварните разноски и за изработване на тарифите по превоза и товара, се казва: на един колар трябва да бъдат осигурени да превози 4.000 тона. Обикновено превозът на един тон е най-малко на километър и струва 50 лв. Значи, на един колар официално се иска да му бъдат осигурени 200.000 лв., защото 4.000 тона по 50 лв. правят 200.000 лв. Не може. Аз се боя именно от това, което вече взема все по-широки и по-широки размери.

Един обикновен работник, който по-рано работеше с 50—60 лв. надница, днес иска 200—300 лв. Направата на един лемеж от 50 лв. вече стана на 200—250 лв.; коването на чифт добитък от 80 лв. стана на 400—500 лв.; една каруца от 5.000 до 7.000 лв. в миналото днес се прави за 25.000 до 30.000 лв.; един хамут от 2.000—3.000 лв. днес се прави за 20.000—25.000 лв.; един постоянен работник от 1.500 лв. до 2.000 лв. днес иска 5.000—6.000 лв. на месец; един най-обикновен чобан, който пасе овце, днес казва: ще ми платите 200 лв. на овца за 6 месеца, а за година — 400 лв. на овца. Какво значи това? Това, което стапанинът взема като приход от овцата, ще трябва да го даде само за пасенето ѝ. И наистина какво взема един стопанин от една овца? Взема средно 1.5 кгр. вълна — това го няма никъде, но аз вземам 1.5 кгр. вълна — по 80 или 85 лв., това прави 120—130 лв.; взема 25 литри мляко, което по 9 лв. прави 225 лв., всичко около 350 лв., а чобанът му иска 400 лв. искам за да му пасе овцата.

Аз се боя за себе си от това положение и не зная докъде ще отидем. Г-да народни представители! Не само положението на чиновника и на мобилизирания квалифициран работник, който работи в индустриално предприятие, но и положението на производителя-земеделец е страшно. Ще се съгласите, че когато надницата и всичко, от което земеделецът има нужда, се увеличи от 5 до 10 пъти, вие не можете да държите 1 кгр. пшеница да бъде 8.20 лв. и да има едно повишение от 4 лв. — от 4.20 лв. на 8.20 лв. — няма и 100% — а всичко, от което той има нужда и трябва да си го купи, е поскъпнало от 500 до 1000%.

Същото е и с царевичата, и със слънчогледа, с всички земеделски произведения. Как ще трябва да бъдат оценени тия произведения в утрешния ден, за да може производителят да сключи двата края? Аз смятам, г-да народни представители, че ако искаме да бъдем справедливи, ако г-н министърът на търговията иска действително да постави редовни, координирани цени на земеделските произведения, той ще трябва да постави цена на пшеницата не по-малко от 20 лв. и съответно на другите земеделски произведения. А идущата година на пшеницата ще трябва да постави 50 лв. До къде ще стигнем така? Нека да се разберем. Аз не искам да защитавам земеделеца като земеделец, но аз го защитавам като гражданин на тая страна, който също трябва да живее, който също трябва да задоволява своите нужди и от когото ние искаме всичко. Г-н министър-председателят каза, че днес земеделското производство е едно от най-важните. Много основателно и много правилно. Без земеделското производство държавата не може да съществува. Тогава аз питам: защо не се вземат мерки навреме, за да се постави земеделецът във възможност да работи и да преживява? Аз смятам, че трябва да се вземат тия мерки, защото, ако не се вземат, ние не само ще отидем много далеч, ами и нашата монета, за която, както г-н министърът на финансите, така и ние много държим, ще върви към продънване. И това стана, защото не се вземат мерки, защото се оставя занаятчията произволно да качва стойността на изработените от него предмети, защото се оставя обикновеният работник да иска за своя труд стойност, каквато той желае, защото се оставят и други слоеве у нас при свободното положение и те ни докарват големи мъчнотии.

Г-да народни представители! Ние говорим твърде много за мазини. Аз съм съгласен, че както градът, така и селото не могат без мазини, които се получават преди всичко от слънчогледа. Някои смятат, че тая година не е бил събран достатъчно слънчоглед,

защото производителите го скрили, защото станала някаква машинация, та се загубил.

Г-да народни представители! Аз искам да бъде съвършено обективен. Ще трябва да се съгласите върху две неща: първо, годината беше неурожайна — има села, където не се получи и половината, и 30% от това, което обикновено получават — и, второ, на тия села се поставиха непоносими наряди. И понеже в наредбата е казано, че докато дадено село не изпълни половината от наряда, не му се дава право да отива на маслобойни и да преработва слънчогледа си в шарлан или в олио, има много села, в които хората имат слънчоглед, но не можейки да изпълнят наряда, трябва да отидат да мелят контрабанда. Това ви го казвам ясно и открито.

При последната си обиколка в с. Кораново хората ми казаха: „Ние констатирахме с протокол на специална комисия, в която участвува и агроном, че повече от 50% от слънчогледа е унищожен и че в никой случай не можем да изкараме повече от 40 кгр. на декар.“ А нарядът е 42 кгр. на декар. В с. Малка поляна ми казаха: „Ние не сме изкарали от 20 до 25 кгр. на декар“, а и на тях нарядът е 42 кгр. на декар. Пита се: откъде да вземат семе? И хората казват: „Бива ли ние да нямаме никаква мазнина? Може ли нашата държава да ни спира и да не ни позволява това, което е необходимо за нашия обикновен живот? Ние сме хора работници и трябва да поддържаме нашите физически сили, за да можем да извършим необходимата работа и идущата година.“ И хората отиват към контрабандата.

Знаете ли какво правят маслобойните в Айтос и Карнобат? Не дават на производителите по 22 литра олио срещу 100 кгр. слънчоглед, а им дават по 18 или 15 литра, като освен това им вземат и кюспето. Ето това става благодарение на неразумните нареждания. Трябваше да се проучи всяко село какво може да даде и тогава всеки стопанин щеше да даде това, което може, а останалото щеше да бъде за него. По такъв начин и държавата щеше да събере нещо повече, а и стопанинът щеше да има нещо повече за себе си.

Но натъквам се и на друг един въпрос. Г-да народни представители! Малките селски маслобойни изкарват кюспе, което се препоръчва за храна на добитъка, обаче това кюспе не се дава на населението. Казва се: вие ще го представите в околийския център, откъдето ще се натовари и ще отиде в заводите Чилев, във Варна, в Бургас, в големите фабрики, където по химически начин се екстрахира останалото голямо количество масло, което ще се употреби за сапун, а кюспето ще ви се върне във вид на шрот, с който ще храните вашия добитък. Имат ли представа господата, които дават това нареждане, какво представлява този шрот, особено както се дава на населението? Знаете ли какво правят големите фабрики, които преработват слънчоглед? Люспите, които остават при преработването на слънчогледа на масло, те не ги горят като малките маслобойни, а ги запазват, смилат ги и ги смесват с кюспето. Така се получава един шрот, който не само че не е хранителен, но е и вреден за машини добитък. Миналата година — забележете това — в Бургаската ветеринарна лечебница са констатирани над 80 случая на умрял едър добитък и коне от шрот, защото в шрота се съдържаха частици от люспите на слънчогледа, които са остри като игли. Те се забиват в стомаха на животното, което започва да липее и умира.

Димитър Марче: Г-н Радолов! Нашите коне умряха от инжекции.

Александър Радолов: Аз ви казвам това, което ми се съобщи официално от Бургаската лечебница и което съм констатирал лично и от срещите си с моите избиратели, които като овчари и скотовъдци трябва да хранят добитъка си с тоя шрот, а не с кюспе. Аз смятам, че когато се дава храна за добитъка на нашия производител, трябва да му се дава здрава и отговаряща на нуждите му храна, а не храна, която ще мори добитъка.

Г-да народни представители! Реквизира се сега добитък. За голямо съжаление, оценителните комисии много малко държат сметка за действителната цена на добитъка. Един хубав кон днес не може да се купи по-долу от 30-35-40 и повече хиляди лева. А знаете ли колко го оценяват? Ценят го всичко на всичко 12-15-18 хиляди лева. Повече не са оценили такива коне, за каквито ви говорях. И после този реквизиран добитък в повечето случаи се храни много лошо и се връща на стопаните често пъти не в състояние да може да работи по-нататък и стопаните остават с вързани ръце. В това отношение безспорно трябва да се вземат мерки. Та думата ми е, че когато се реквизира добитък от населението, трябва да се мисли за населението и за утрешния ден. Не бива да се взимат здравите хамути, които стопанинът не може да намери на пазара по-долу от 20-25 хиляди лева, а да му се оценяват за 4-5 хиляди лева и после, когато му ги връщат, не получава здрави хамутите си. И за туй също е необходимо да се вземат мерки.

Г-да народни представители! Една дума и за дървоснабдяването. Знаете ли как лошо се отразява то в село? Знаете ли какви лоши резултати дава? Един търговец взел сечище, изкарва населението, граждански мобилизирано, да му сече. Насичат се дървета, купират се и след туй пак се изкарва населението, граждански мобилизирано, да товари дървения материал на колите си и да го превозва до даден пункт, а търговецът само да обере известна, по-малка или по-голяма, печалба от предприятието. Питам ви: този земеделец няма е слънч, та не вижда какво става? Миналата година от с. Дебел ми се оплакаха, че са били граждански мобилизирани и пратени да сечат на сечището на Пачалиев от Бургас и тяхната надница не била повече от 15-20 лв., а надницата на стопанин заедно с кола и добитък не била повече от 120-130 лв. Съгласете се, че ние, които приказваме, че трябва да привлечем селянина, че трябва да държим

на него, трябва да му дадем туй, което отговаря на неговите нужди. В същност какво правим, даваме ли му го? Не му го даваме.

Г-н министър-председателят каза: „Не бива да се печели много в днешните времена“. Много права мисъл, г-да народни представители. Не бива да се печели много затуй, защото това бие в очите на хората, масата долу се бунтува в душата си и вследствие на това ние не можем да я привържем към държавата така, както е необходимо. А тая маса долу в утрешния ден може да ни бъде потребна.

Често пъти с мерките, които се нареждат оттук, се прави обратното. Ще ви спомена няколко случая. По-миналата година, когато все още имяхме платове, даде се право на текстилните фабриканти да взимат печалба на едро по 10%, а на детайлистите — по 25%. Фабрикантите, които имаха същевременно и свои дюкяни на дребно, получаваха 35% печалба. Един от редакторите на в. „Мир“ — нека това се запомни добре — изчисли, че печалбата не е 35%, а отива до 42%, като се пресметнат комисионите, които се даваха на техните агенти, които отиваха да пласират платовете. Къде отивахме? Един фабрикант да продаде плат за 100.000 лв. и да реализира чиста печалба 42.000 лв.! Какво е това? Не е ли грабеж, и то грабеж на самото население? След туй печалбата се намали на 10% за ангресистите и на 20% за детайлистите. И това е твърде много. Печалбата за ангресистите в обикновено време е била 2-3%, не е стигали 5%, а на детайлистите е била 5-6%, защото е имало конкуренция. Сега, в отсъствието на конкуренция, се дават един действително грамадни, несомнени печалби. Сега всички фабриканти искат да доставят машини и да удвоят предприятията си. Откъде вземаха тези пари? Безспорно вземаха ги от гърба на населението. Това не биваше да става.

Миналата година се дадох печалби 10% и 25% за царевичата, която се вземаше от производителя за 4.50 лв., значи, 2 лв. се вземаха от гърба на гладувания производител. Биваше ли това? А това са печалби реални. И прав беше един от народните представители, който каза: „Аз спях навремето, а днес печеля много повече, отколкото съм печелил някога“. Това е така, защото действително не се държи сметка за реалността, а се държи сметка за желанията на известни съсловия, на известни занаяти и професии. Не, г-да народни представители! Ако се прави координация на цените, г-н министърът на търговията ще трябва да излезе от мирновременните цени и от мирновременните печалби — всичко друго е лъжа — и тогава ще можем да имаме действително ред и спокойствие в страната.

Но аз забелязвам нещо повече, г-да народни представители — да се допускат просто спекулативни сделки. По-миналата година лукът беше нормиран 6 лв. През зимата нямаше лук. В пролетта този лук се нормира 12 лв. Защо? За да се облагодетелствуват онези, които бяха го събрали. Но ето друг, още по-пикантен пример. По-миналата година червеният пипер беше нормиран да се купува по 29 лв. на едро от производителя. А знаете ли какво стана? Започнаха да го купуват по 30-31-32 лв. и отидоха дори някъде до 35 лв. Интересно беше, че когато се закупи червеният пипер, току му се шибна цена 50 лв.

Стефан Стателов: Кой направи това?

Александър Радолов: Съответният министър, Министерството на търговията. Това е едно действие *par excellence* гешефтарско.

Таско Стоилков: Браво!

Александър Радолов: Аз смятам, че ще трябва да се вземат мерки срещу тези хора, които и да бъдат те. Защо да се насърчава гешефтарството, защо да се дават големи, милионни печалби? Това е престъпление и то трябва да получи своето наказание.

Таско Стоилков: Това е стопански патриотизъм по нозия ред.

Александър Радолов: Г-да народни представители! Неотдавна ми съобщиха от едно учреждение: празим сметка, мармаладът от сливи струва 42 лв. килограм, като се вземат пред вид всички разходи. А колко се нормира? 85 лв. килограм. На производителя дават 4 лв. за сливите, а ангресистите вземат лъвския пай. Аз говоря за миналото, г-да.

Таско Стоилков: Така е. За миналите правителства.

Александър Радолов: Тия работи са всички от миналото, г-да. Ако би имало и днес такива, аз не бих се спрял да ги кажа, защото изпълнявам своя дълг.

Дават на производителя 4 лв. за сливите и му казват: ще ги дадеш, а мармалада нормират 85 лв. Че може ли по-голям скандал от този?

Председателствуващ д-р Петър Кюсеианов: Свършете.

Александър Радолов: Ще гледам да свърша скоро.

Г-да народни представители! Просто не мога да си обясня защо навремето не се вземаха съответните мерки.

Позволете ми да се спра и на тия въпроси, за които се говори твърде много.

Две думи за така наречените шумци или нелегални. Г-да народни представители! Аз не бих си зачекнал тях, ако те не пречеха на нашия стопански живот. Знаете ли какво е в тия околии, където има нелегални? Трябва в 4 или най-късно 5 часа населението да се прибира по домовете си, а за да се прибере в домовете си в

4 или 5 часа, то трябва да напусне нивите си в 3—3½ часа. Сутрин излиза в 6 часа, защото по-рано не може да се излезе, и ще отиде на нивата към 8 часа. Значи, отнемат му се 4 часа от работното време. Един стопанин като отиде днес с колата до даден пункт и не може да се върне в уреченото време, до полицейския час, връща се на другия ден. Значи, вместо един ден, губи два дена. Един карловски фабрикант ми се оплака, че от селата не могат да дойдат известни стоки, защото пречат шумците.

Г-да народни представители! Аз смятам, че е крайно време да се вземат крайни и решителни мерки и да се ликвидира с шумците по възможност в скоро време. Съжалявам, че тия мерки не се взеха, докато тия хора бяха още в шумата, в планината. Аз смятам, че нашата войска трябваше да се намеси активно, защото полицията, особено тая полиция, която сега се събира, позволете ми да кажа, че не е на ранга, на който трябва да бъде. Хора изпъдени, хора уволнени ние ги викаме сега да се разправят с шумците. Те по-рано са злоупотребявали със своето положение на стражари, а днес ще отидат да гонят нелегалните и да излагат живота си! Не, те ще гледат да бягат от тях и да вдигат шум, когато ги наближат. Аз ще ви посоча само два такива случая. Казах ми, че през лятото в Пирдопско се узнава къде е дадена чета. Отправят се стражарски групи от няколко страни и е трябвало да дочакат да дойде някъде четата, за да я ликвидират. Какво става обаче? Излизат напред един старши стражар и 2-3 стражари и от 500 крачки стрелят. Четата вижда, че е открита и веднага бяга. Четата била от около 40—50 души. Изглежда, че тия хора, които са започнали да стрелят, са били техни. Друг случай в Котленско. Узнава се от едно говедарче, че четата е на дадено място в Жеравненския балкан. Отиват стражари, отиват цивилни полици и я заграждат. И знаете ли какво става? Не хващат нито един — ама нито един! Ранен е само един от цивилните полици, който отишъл да лови тези хора. Аз не зная как може това да става и защо не се вземат мерки спрямо тези хора! И да ви кажа още нещо. Говедарчето, което е съобщило на кое място е видяло четата, полицията го съобщава на всеуслухание и три пъти вече са ходили в селото му да го търсят, да го убият. Като се действа така, безспорно не можем да дойдем до този резултат, който всеки от нас желае — да се ликвидира с шумците.

Един от народните представители: Не слушат министрите. Депутатите ги заговарят.

Александър Радолов: Е, какво да направя? Казах един път да не става това. Има една приказка: който разбира, от една дума разбира, а който не разбира, и с зурла и тъпан да му биеш, пак няма да разбере. Нека да ме извини г-н Гето Кръстев, който е обикновено много внимателен.

Г-да народни представители! Казах, че нашата войска трябва да се намеси активно. Аз го казвам, защото не смятам, че полицията е в състояние сама да свърши тая работа. Съобщиха ми, че командирът на 3-та сливенска дивизия е вдигнал всички части на разположение, хвърлил ги е в преследване на нелегалните. И е получил — казват — много добри резултати. Не зная още какви са, но вярвам, че получените резултати са добри. Вземат се мерки, обаче един път шумците пръснати по села и градове, една част от тях ще се укрие и аз се боя, че идущата пролет, ако не можем да се справим сега с тях, ще ни правят големи главоболия. Та повтарям: смятам, че ще трябва да се вземат най-крайни мерки.

Г-да народни представители! Говорят се тук, че ще трябва да се спечели населението за управлението, че ще трябва други сили да се намесят в управлението и че само така можело да се направи нещо да се привлече народът към управлението. Аз не виждам възможност да стане това. Ами ние имаме съвършено различни разбирания по този въпрос. Имаше опити да се вземат и лица партийни, обаче те още от първите дни на своето министерствование показаха, че живеят със старите разбирания и с миналото.

Ще се спра — и с това ще свърша — на онова, което ни се говори тук от бившия министър и сега професор Петко Стайнов. Г-да народни представители! Нека да се разбере, че днес ние управляваме страната при едно положение, за което всеки ще трябва да държи сметка. Г-н Петко Стайнов дойде да ни каже, че положението се е изменило, че днешните условия са други, че по силата на юридическото начало *rebus sic stantibus* би трябвало да променим нашата политика и да направим завои. За да се подкрепя, той каза: „Не е ли вярно, че германските войски миналата година бяха на Волга, на Каспийско море и с хиляди километри се върнаха назад и вече са към границата на Румъния; не е ли вярно, че германските войски бяха разчистени от англичани и американци от северния африкански бряг, че падна Сицилия, Корсика, Сардиния и че те взеха Южна Италия; не е ли вярно, че държави като Финландия и други някои вече започват да говорят за една друга политика?“ Виждайки настоящото положение, каза той, ние ще трябва да помислим какво ще трябва да правим по-нататък.

Г-да народни представители! Ами че туй, което г-н Петко Стайнов говори тук от трибуната, то ни се говори, то ни се нашепва и от радио Лондон. Ами че и от там ни казват: „Не виждате ли вие, че германските войски са били и вече са изхвърлени към румънската граница; не виждате ли, че германските войски са изхвърлени от Северна Африка; не виждате ли, че Италия капитулира; не виждате ли, че не остават съюзници, които фактически да действуват с Германия; не виждате ли всичко това, защо стоите? И казват ни още: „Отстъпете Македония, отстъпете Тракия, отстъпете Западните покрайнини; изгъдете германците, влезте във война с тях“, а след това, както на Италия, ще бъде предложена на България безусловна капитулация. Това искаше един от нашите на-

родни представители. И когато на г-н Петко Стайнов зададох въпроса: г-н Петко Стайнов, поддържате ли това, той не отговори направо, а каза: „Вие сте полицейски избраник“.

Г-да народни представители! Когато чуваме да ни се нашепва от един наш народен представител, който претендира да представлява опозицията в Парламента, същото нещо, което ни се нашепва и от сирените от Лондон и Москва, аз питам: мисли ли тоя наш колега какво би станало с България в утрешния ден? Да предположим за един момент, че бихме възприели препоръките на Лондон и Москва и бихме се съгласили с разбиранята на г-н Стайнов, аз питам: къде ще отидем и няма ли да влезем във война, няма ли да се намерим в абсолютно същото положение, в което днес е Италия — българската войска да почне да се бие с германската войска, или България да бъде окупирана, така както беше окупирана Италия? И няма ли тогава да се каже: „България е изменница, България е предателка, няма за какво да ѝ се дава Добруджа. Ти, Румъния, си вземи Добруджа“. И аз питам: от какви български интереси, от какво българско бъдеще изхожда тоя народен представител, който ни отправя подобни препоръки? Всички, които ни говорят от Лондон и от другаде с тоя език, с който ни говори г-н Стайнов, ние ги наричаме предатели.

Г-да народни представители! Аз смятам, че ония, които в тоя момент мислят за някакъв завои, ония, които мислят за промяна на българската външна политика, в никой случай не мислят доброто на България. Нека да си спомнят те миналото, когато в 1919/1920 г. България беше изправена на подсъдимата скамейка, когато отидоха големи общественици, хора с много по-големи имена да спасяват България. Можат ли тогава България да бъде спасена? На окастрената тогава България не поставиха ли букаи? И смятат ли тези малки хорица със своя микроскопически обществен капитал, че могат да спасят България? Тежко и горко на тая България, ако остане да бъде спасявана от тях или от подобни на тях!

Г-да народни представители! Ние имаме един единствен път, който е установен и който следваме. На знамето на българския народ е написана с огнени букви думата „правда“. За тая правда се бориха поколения. Векове българският народ се е борил за защита на своята земя. За тая правда умряха нашите възрожденци. За тая правда днес нашите летци проявяват героизъм, каквото рядко ще се види в света. За тая правда и ние народните представители и целият български народ ще се борим. (Ръкоплескания) И с знамето, на което е написана думата „правда“, ние ще вървим напред, ще следваме заветите на нашия покоен цар, ще следваме и неговия наследник цар Симеон II, за да можем в недалечно бъдеще със своята сплотеност, със своята дисциплина, със своята готовност да мрем, да извоюваме своята свобода. (Ръкоплескания), да запазим народа и държавата си! (Продължителни ръкоплескания)

Председателстващ д-р Петър Кюсеианов: Има думата народният представител г-н Минчо Ковачев.

Минчо Ковачев: (От трибуната) Г-да народни представители! България днес почти воюва за осъществяване на своите национални идеали; България днес е блокирана и принуденото в нея на колонизаторски стоки, нужни за нейното стопанство, е затруднено; България днес има нужда от средства, за да поддържа народната си отбрана; България е изменила своето стопанство, за да го нагоди към днешното военно време; България я очакват изненади — ето условията, ето обстановката, при която се изгражда бюджетът на държавата за 1944 г.

Безспорно, при една такава обстановка, колкото и голяма предвидливост да има в бюджета, все трябва да се запази една резерва за всеки евентуален случай. Аз зная, че г-н министърът на финансите знае къде зимуват раците. Той знае, при една евентуална изненада, къде трябва да посегне. Но мене ми се струва, че отсега, преди нуждата да ни е нагизила, ние сме длъжни да обсъдим къде и как ще можем да посегнем, за да бъде снета от нас всяка грижа при една евентуална изненада, та да можем да дадем своите грижи в друго направление.

Аз искам да бъда кратък. Материята е много обширна, но аз не искам да се впускам в подробности. Ще си позволя да се спра само на някои пунктове от бюджета и да се помъча да дам своите препоръки специално върху средствата, които трябва да се предвидят отсега, за да бъдем готови в случай на изненада.

Едно от главните приходни пера на бюджета е от преките данъци — данъка върху занятията и данъка върху оборота — възлизащо кръгло на 3½ милиарда лева. Вчера г-н Никола Василев говори доста по тази материя. Той изнесе една много подробна статистика. Той посочи кои съсловия колко преки данъци плащат, на кои тежат и на кои не тежат толкова много. Само една корекция бих направил на онова, което г-н Василев каза, а именно, че земеделското население не плащало данъци. Аз смятам, че и то плаща данъци, но по други пътища.

Никола Василев: Ставаше въпрос за преки данъци.

Минчо Ковачев: Статистиката, която ни даде г-н Василев, е права.

От статистиката, която г-н Никола Василев даде — аз не искам да я повтарям, за да не ви отегчавам — е ясно, че най-големият дял от тези 3½ милиарда лева, които се получават от преките данъци, иде от данъка върху оборота, и то предимно от търговското и индустриалното състояние. По-малките търговски предприятия, които са по-голямото число, са обложени с така наречения патент данък. За патентния данък в продължение на ред години се е говорило много пъти. Много пъти финансовата власт е искала да посвие малко патентното облагане и да разшири оборотното обла-

гане. но винаги е имало реакция. Сега обаче смятам, че патентното облагане не е оправдано вече, защото докато по-рано търговското съсловие беше постоянно по състав и малко променяше своето количество, днес се намираме при съвършено ново обстоятелство: имаме много нови търговци, които нямат определено място на работа и обикновено се изплъзват от данъчните власти, защото дават декларация, че работят нещо дребно, а в същност вършат голяма работа и плащат един минимален данък. По този начин не само че осъществяват фиска, но получават и една привилегия — по един обходен начин да конкурират своите другари в много случаи.

Ето защо при голямата нужда от средства и за изправянето на ония грешки, които се констатира, налага се да се направи чувствително разширяване на обсега на оборотното облагане, като патентното облагане остане само за амбулантните търговци и дребните бакали. По такъв начин много по-лесно ще бъде на данъчната власт, на фиска да открие и да обложи ония, които са получили право като нови търговци и се крият по стаите на големите кооперации.

Държавата получава голям приход от косвените данъци. Наистина всеки от нас трябва да бъде решителен враг на косвеното облагане. Но ако добре анализираме нещата, ако се съобразим с времената, които преживяваме, с необходимостта от средства, с условията, при които се придобиват днес печалбите, трябва да дойдем до заключението, че косвеният данък е необходим за момента и че към него ще трябва да бъдат отправени очите и на фиска, и нашите за добиването на по-големи доходи за държавата.

Г-да народни представители! Ще ви посоча само няколко артикули, които смятам, че могат да бъдат обложени с по-голям косвен данък.

Най-напред ще ви посоча цигарите. Действително ние увеличихме бандерола на цигарите 3—4 пъти и стигнахме до една цена на цигарите тройна и четворна. Но това е един артикул, който не е от първа необходимост, макар оня, който пушач като мене, да го смята за нещо необходимо. Ако направим сравнение на цената на цигарите у нас с тая на цигарите в другите страни, ще видим, че у нас може би са 10 пъти по-евтини, но това не трябва да ни окуражава да достигнем в това отношение другите страни, защото трябва да държим сметка, че ние сме страна производителка на тютюн, а там, където има производство на този артикул, не може да се отива към много висока цена на цигарите, тъй като ще се увеличи контрабандата. Не може на Балеарските острови, в тропическия пояс, където бананите се продават по един лез килограмът, да се продават 100 лв. затова, защото у нас се продават 100 лв. килограмът. Все пак в настоящия момент едно малко допълнително увеличение на бандерола на цигарите, което да не предствява голям скок, може да се допусне. Така бихме могли да получим нови няколко стотин милиона лева за държавното съкровище.

Но аз смятам, че не само от бандерола върху цигарите могат да се получат повече приходи за държавата. По-голям интерес имаме от износа на цигари. Този въпрос не е нов, нито пък аз го поднасям като нов. Той е повдиган толкова пъти, че кой знае дали не е израснал в главата на г-н министър-председателя. Мене ми се струва, че този въпрос веднаж завинаги трябва да бъде разрешен. С големия бандерол, с който обложихме преди няколко време износа на цигари, фактически ние спряхме този износ. Мене не ме е страх от това, че тютюнът остана в България. Нека остане за след войната. След свършването на войната с него ще можем да посрещнем евентуалния внос, който ще трябва да правим, но за момента трябва да търсим приходи и от износа на тютюна. Мене ми се струва, че ние ще трябва да се съобразяваме с чуждите пазари и да се нагаждаме към тях. Ние ще трябва да определим бандерол на изнасяните цигари с оглед на цената, която те имат на чуждия пазар. Пред нас се открива възможност за износ на цигари в Швеция, Швейцария и другаде. Там може да се направи износ на цигари, срещу които да добием артикули, които германският пазар, поне за сега, поради специфичните условия, създадени в Германия, не може да ни даде. Ползата е не само в това, че ще увеличим приходите на държавата, но и в това, че ще можем да получим като компенсация стоки, които са много необходими за нашето стопанство.

Ако проверите внимателно бюджета, ще видите, че артикулите, добити от българското грозде, спиртните напитки и виното, дават един чувствително голям приход на държавното съкровище. Имаше моменти, когато виното трябваше да бъде освобождавано от всякакви такси; имаше моменти, когато трябваше да се насърчава пиенето на вино; имаше моменти, когато трябваше да се спира производството на бира, за да не се явява тя като конкурент на виното. Днес обаче условията са изменени. Докато по-рано произвеждахме 160.000.000 литра вино и то оставаше, днес при производство на 200.000.000 литра вино, за да не кажа 250.000.000 литра, и даже водата от чешмите като вкарате в бъчвите, пак не стига. Измениха се условията. Поразително се хората, посрещват си повечко. Намират се начини за изнасяне вино на бутилки. Естествено, при това положение този артикул, който далеч не е от артикулите от първа необходимост, не е от артикулите за храна, облекло и отопление на човешкия организъм, ще трябва да даде нещо повече на фиска. Аз съм привърженик на едно по-чувствително облагане на виното и на другите спиртни напитки, с което може би някои от колегите не са съгласни. Ако имаме нужда от приходи, ние не трябва да ги търсим от солта, от газта или от ориза, или пък от други някои артикули от първа необходимост. Обратното аз смятам, че за тия продукти, като ориза, солта и газта, които досега са облагани, трябва да извикаме: долу акцизът върху тях! Действително те дават няколко десетки милиона лева, но ще се внесе чувствително успокоение сред населението, когато след намалението на акциза върху тях те ще се купуват на по-ниски цени.

Един друг приход по бюджета, пак чувствително нарастнал през последната година, е тоя по закона за засилване на държавните приходи. Това е един вид акциз, или кажете го мито върху внасяните стоки. Той е дал, ако се не лъжа, около 700 милиона лева миналата година. Касае се за всевъзможни стоки, обложени с 5—10%. Тук влизат кожените палта, платовете и т. н. Принципат тогава беше: дръжте лукса, трябва да го обложим, трябва чрез лукса да изземем печалбите на ония, които ей-така, от невиделица ги спечелиха и не знаят какво да правят парите си! Обаче тогава, мене ми се струва, ние не обложихме правилно тия печалби и не налуцахме продуктите, изтървахме продуктите, които могат да носят едно голямо облагане, които са лукс, а обложихме артикули от първа необходимост, които по други пътища са освободени от данъци. Например земеделските машини — по закон ги освобождаваме от мито, а от друга страна ги обложихме с данък по закона за засилване на държавните приходи.

Мене ми се струва, че тук трябва да стане една проверка, едно повторно преглеждане на този закон, една проверка на артикулите, така че да се обложат всички артикули, които са лукс, а ония, които са от първа необходимост, да бъдат освободени. Аз смятам, че ако това добре се проведе, ако се степенуват артикулите и се обложат съобразно тяхната степен на необходимост, ние бихме могли да получим не милиард, а може би 2—3 милиарда лева, а от друга страна пък бихме се освободили от грижата да търсим за богателите, защото тъкмо тук облагането ще се понесе от по-бедните хора, от ония, които ги сърбят парите и не могат да ги носят спокойно. По този начин, вместо по пътя на военновременните печалби, ще можем по-лесно и неусетно доброволно да накараме хората да дадат парите си в полза на държавата.

Може би някои от вас да ме обвинят, че когато пледирам за облагане на лукса, аз съм се скарал с културата, с напредъка, с естетиката и т. н. Вярно е, че понякога е така. Но питам ви: какво можете да направите при това положение, когато трябва да плащаме маса извънредни разходи, които са извън силите на нашето стопанство? Остава ни само едно: да се ограничим, да правим максимум икономии, да ограничим колкото се може разходите, да запазим цените на първичните материали — доколкото можем — да ги произвеждаме в повече, а ония доходи, които са получени от второстепенни и третостепенни артикули, от лукса и т. н., да ги обложим повече.

Ще си послужа с един прост пример. Вземете например платовете. Наблюдавайте, г-да, по-добре хората, които се трупат пред магазините при продажбата на платове и които са се сдобили с купони за наряд. Погледнете и анализирайте хората, които купуват, и вижте дали са мнозина нуждаещите се. Явяват се купувачи в магазина: едни ще вземат плата по 400 лв. метър, а после ще го продадат по 2.000 лв. и по такъв начин се създава психоза — черна борса, и ще я припишат на търговците, на индустриалите и т. н. Други пък се запасяват, да им се намира. Малцина са, които имат нужда от тия платове. Аз съм сигурен, че 50% от тия, които се трупат пред магазините, нямат нужда. Те могат да обърнат своите палта и да ги носят още 4—5 години. А има, обратно, други, които не могат да се вредят, които са позабравени и които имат действително голяма нужда.

Но и тук може да се направи нещо. И то как? Пуснете един типов плат, който ще продавате на населението по 300—400 лв. метър — този плат няма да го купуват ония, които се бият пред магазините. Те ще търсят нещо по-друго. Те са малко ексцентрични хора. На онова, което те искат да носят — луксозното — поставете му 2.000 лв. акциз на метър и го турете да виса на витрините — ще видите, че няма кой да го купи, ще си стои там. Типовият плат няма да го носят тия, които се натискат по магазините сега, а ще го носят ония, които имат нужда от него, които трябва да затоплят тялото си.

Аз искам по този случай на г-н Радолов малко да му говоря, но не го виждам тук.

Стамо Колчев и други: Недей, недей!

Никола Василев: Пак можеш да му отговориш, та поне в стенограмите да влезе!

Минчо Ковачев: После, когато дойде. Има работи, които трябва да му поясня, понеже ги познавам.

Аз ще се спра малко на уравнилния фонд. Ще гледам да избягна онова, което е говорено. Ние съзладохме с много добри намерения уравнилния фонд — да поевтиним известни продукти от първа необходимост, нужни за българското село, като пък съберем нещо от други артикули, които в даден момент, поради конюнктурата, дават по-големи печалби.

Картината на уравнилния фонд, дотолкова доколкото можах да намеря статистика, е горе-долу следната. През 1941 г. са постъпили всичко 198.000.000 лв., от които 80 милиона лева са изразходвани, останали са 118 милиона лева. През 1942 г. са постъпили 665 милиона лева, изразходвани са 240 милиона лева и са останали 425 милиона лева. До 1 ноември 1943 г. са постъпили 1.590.000.000 лв., изразходвани са 1.108.000.000 лв. и са останали 482 милиона лева; или за трите години, днес има наличност около един милиард лева.

Трябва да се вземе пред вид, че в уравнилния фонд влизат и постъпленията от военновременните печалби, които аз, доколкото можах да ги събера, до 1 ноември 1943 г. възлизат на около 350 милиона лева. Говори се тук за 700—800 милиона лева.

Министър-председател Добри Божилов: Колко казахте?

Минчо Ковачев: Говоря за постъпленията в уравнилния фонд. До 1 ноември са постъпили 346 милиона лева точно.

Министър-председател Добри Божилов: Има неотчетени.

Минчо Ковачев: Има и неотчетени. Аз сега ще се изкажа. Може би тук трябва да се прибавят още 80 милиона лева от военновременните печалби, които се дадох на Банка „Български кредит“ в формата на акции.

Стамо Колчев и други: А-а-а! Бъркаш!

Министър-председател Добри Божилов: Те не са в бюджета.

Минчо Ковачев: Аз зная, че те не са в бюджета, но това е във връзка с производството, с цените и т. н. Разбира се, че трябва от тия приходи да се изплаща премията за житото. Този уравнителен фонд вероятно възлиза на 1.500.000.000 лв., 1.800.000.000 лв., или два милиарда лева — не зная колко се е събрало. Ако има събрани елини милион тона житото, значи, един милиард лева ще отидат там. Действително в 1943 г. има едно чувствително постъпление — 1.600.000.000 лв. в продължение на 11 месеца.

На мен ми прави впечатление друго. С този уравнителен фонд като че вземем да пресилваме нещата. Тази година уравнителният фонд стана причина да се изкопаят ягодите. Ако други интереси са повлияли да се отървем от ягодната култура и да освободим земята за други култури, това е друго. Но аз това не го виждам.

Има маса други артикули, които се обложиха пресилено, много тежко, и следствие на туй някои култури трябваше да се изкореняват, да се изваждат. Колкото и да е необходимо да заменяваме едни култури с други, принудителното им заменяване чрез нормирането им по ниски цени е много опасно, защото е свързано със средства, със сътресения върху работата на земеделския стопанин. Мене ми се струва, че в настоящия момент подобни работи не трябва да се препоръчват.

Но за мене е очевидно, че този уравнителен фонд ще трябва да бъде засилен по други пътища. Как? Уравнителният фонд, според мене, ще трябва да бъде засилен чувствително, за да можем чрез него да намаляваме цените на известни продукти, предмет на масова консумация, които, като се продават навън на ниска цена, ще се почувствува благотатта на уравнителния фонд. Например аз виждам тук, че се дават средства от този фонд за някакви си унгарски кофи, които костват по 154 лв. На кофа се дават по 60 лв. от уравнителния фонд, за да се приравни цената им към цената на българските кофи, които струват 96 лв. Това нито ще се почувствува от селото, нито е стопански оправдано — да внасяш по-скъпи кофи и да уравниваш цената им със средства на уравнителния фонд; да хабиш парите там, където не може да се почувствува благотатта на този фонд, нито пък и артикулет отговаря за една такава жертва. Разбирам да се дават средства от фонда за даване по-евтин плат за ризи на българския селянин, па и на българския работник, на българския занаятчия и дори на българския индустриалец, за да се почувствува благотатта на фонда.

Ангел Сивинов: Колко са дадени за тия кофи?

Минчо Ковачев: Не знам колко.

Никола Василев: Ангеле! Не прекъсвай!

Тодор Кожухаров: Кой е внесъл тия кофи?

Минчо Ковачев: Не знам. Давам го като пример.

Ангел Сивинов: Да няма нещо в тая работа?

Минчо Ковачев: Не знам. Не се интересувах.

Иван п. Константинов: Не може да не знаеш! Трябва да знаеш!

Минчо Ковачев: Г-да! Трябва да държим сметка и за друго. Ние виждаме, че понякога цените на вносните стоки се повишават чувствително много, не за това, че в чужбина цените им са много високи, но защото ние чрез нашата компенсация повишаваме цените им. Не че е факт, но за пример казвам, че ако в Италия изнесете боб и го продадете по 20—30 лв. килограма — цена тройно по-голяма от тая, която получава българският селянин за боба — и внесете срещу него италиански платове, памуци, целове и др., естествено, че тук става една трампа по клиринга за стокообмен и италианците няма да ви продадат тия платове на оная цена, която те имат в Италия, а ще ви ги продадат също три пъти по-скъпо, отколкото бихме имали тия платове, ако бихме продали боба на италианците по цените, по които се купува бобът в българското село. Явява се в такъв случай една не фактическа, е счетоводна печалба за Дирекцията на храноизноса. Тая печалба не е резултат на някакво си умение или пък на някаква конюнктура, а е резултат от един стокообмен.

Ангел Стоянов: А селото получава три пъти по-скъпо платовете!

Минчо Ковачев: Тая печалба в случая е резонно и справедливо да отиде в уравнителния фонд, за да се върне по обратен път на ония, от които е взето, за да печели Храноизносът.

Ето защо аз пледирам сега да не отива тая печалба в Храноизноса, а да се мине в уравнителния фонд. Това е справедливото. Говоря за ония печалби, които са резултат на една случайност — какъвто беше случаят с боба, със семената и т. н. Има такива печалби.

Мене ми прави впечатление и друго нещо. Вземам за пример нашата северна съседка Румъния. В никой ресторант в Румъния не можете да намерите чер хляб. Навсякъде се продава бял хляб —

разбира се, солени; 50 леи за 400 грама. Разбира се, това не е нормалната цена на белия хляб, това е резултат на изключителното облагане на белия хляб. Това нещо ние в никой случай не трябва да го възприемаме, защото у нас вдигне ли се цената на хляба, далече ще се отиде, всичко ще се повлече, психозата ще стане още по-тежка, отколкото е сега, и не можем удържа. В Румъния има друга система, там има друг начин на разбиране.

На мене ми минава на ум една идея: защо ние да задържаме пускането на белия хляб? Защо да не го пуснем в продажба срещу купон пак, но по една чувствително, много по-висока цена от тая на черния хляб? Белият хляб ще се купува, безспорно, само от ония, които имат да плащат повече. Не че не могат хората да минат без белия хляб, но има хора ексцентрични — сърбят ги парите и ще купуват. Можем да турнем дори 30 лв. цена на килограм бял хляб. Нищо не се губи от туй. Не е оправдано да се казва в случая, че от теглото на житото ще се вземе нещо. Защото белият хляб какво е? Той е като черния, само че черният има 5—6% повече трици. А тия трици, които се вадят от бялото брашно, не се хвърлят, не се губят. Те отиват за храна на добитъка — значи, пак се дават за нещо необходимо.

Мене ми се струва, че ако турим 50 лв. на килограм бял хляб, въобще една по-чувствителна цена за ония, които не държат сметка за парата, може да се реализират 400—500 милиона лева, а може би и повече. Според мене консумацията на хляб от непродоволителното население възлиза на стойност 600—700 милиона лева. Ако само 50 милиона кгр. хляб се харчат годишно, ще дойдат повече приходи за държавата, от които ще можем да задоволим други важни нужди на обществото.

Ще се спра малко и на народния заем.

Г-да народни представители! Още при публикацията на закона за народния заем българският народ, без изключение, го посрещна много дружелюбно. Аз не можах да чуя нито един български гражданин да каже: нова тежест, ново бреме, аман! Напротив, всички до един казаха: ще дадем! Въпреки мъчнотите да изплатим частта си, заемът е нужен на държавата. Щом като е за държавната отбрана, ще го подкрепим, ще дадем.

Какво стана? От тая именно страна народният заем заслужава внимание. Чрез този народен заем ние проверихме патриотичното чувство на българския народ. Може то да е затаено някъде в глътбините на неговата душа, но тоя заем говори за едно истинско родолюбиво чувство на гражданите на България. Няма друга поточна аптекарска везна, поточна мярка от тая, с която можете да проверите родолюбието на българина. Народният заем е кантарът.

Но аз очаквах, че тоя заем ще даде изключителни резултати. Аз никога не вярвах, че българският народ до такава степен е обдънал. Аз вярвах, че онова, което ще участва в този народен заем — капиталите, средствата и имотите, с които ще участвуват българите в народния заем — ще възлезе поне на 600 милиарда лева. Сега виждам, че не са нито 500, а само 300 милиарда лева. Въпрос за скриване не може да става. Скриване може да става за известни банкноти — което може да представлява 4—5 милиарда лева. Те ще донесат 30 милиона лева. Другото е невъзможно да се скрие, поради начина на проверката на записването за народния заем.

Защо аз се излъгах, защо смятах, че ще получим 25—30 милиарда лева? Може би по внушение от тук. Тук непрекъснато се говореше, че в България има милионери и милиардери. „Дръжте ги — казват — как можете да търпите толкова милионери в България?“ Народният заем показа, че ги няма. Аз потърсих статистиката, за да видя колко милиардери имаме — знам, че няма да ги намеря; потърсих и колко милионери има с по 50—60 милиона лева. Не можах обаче да получа статистиката. Ако разделите полученото от народния заем на броя на участниците, падат се по 5—6 хиляди лева на човек. Ами когато говорим за социална правда, може да се каже, че ние сме се изравнили, но по отношение на сиромашията! У нас не трябва да съществува този лозунг „Дръжте богатите“, защото ги няма. И това постоянно говорене, това натякване за богатите ме накара да се излъжа. У нас, както казах, не трябва да съществува този повик: „Унищожете богатите“, защото ги няма. Оставете тези хора, доколкото ги има, горе-долу да работят, да творят.

Искам да се спра малко и на кредита. Г-да народни представители! У нас кредитът след голямата война беше се позасилил. През 1929 г. — 1930 г. пак под знака на едно настроение против банките се свърши с тях издъно. Остана кредитът да се крепи отчасти, доколкото може, на популярните банки. Но и те бяха доста ударени. Малко по-късно излезе на сцената тъй наречената Банка „Български кредит“. Слава Богу, нейното развитие засега е великолепно. Тя се развива и аз с благодарност гласувах за законопроекта, с който се увеличаваше нейният капитал с няколко десетки милиони лева — средства, които трябваше да влязат като военновременни печалби. Бих препоръчали бих помолил, капиталът на Банка „Български кредит“ още чувствително да се увеличи, защото, ако не сега, в този момент, веднага след войната тя ще ни бъде стократно нужна. Аз съм сигурен, че веднага след войната, при създадените сега условия и при ония, които ще се създадат, нуждата от кредит ще бъде колосална. Мисля, че Банка „Български кредит“, въпреки доброто си състояние, въпреки че сега е добре дирижирана, няма да бъде достатъчна да посрещне големите нужди от кредит. Трябва да помислим още отсегга доколко можем да я засилим и да насърчим създаването и на други кредитни институти.

Въпросът за влоговете. Влоговете у нас от 17—18 милиарда лева станаха 40 милиарда лева. Това мене съвършено не ме радва. При сегашното положение, когато имаме една страшна празнота на стоки, когато по-голямата част от стоките са превърнати в пари и когато тези пари трябва да отидат в банките и да повишат чувствително влоговете, да имаме увеличение на влоговете само два пъти при едно чувствително увеличение на емисията на банкноти — това

е много малко. Това е още едно доказателство, че големите „грамадните печалби“, за които мечтаем и мислим през време на война, не са постижими. Ако действително имаше големи печалби, те щяха да се изразят най-малко във влогове, защото в стоки те не могат да се изразят. Ние нямаме стоки и няма откъде да ги купим. А в пояси не могат да се държат няколко милиарда лева. За да имаме благосъстояние, трябва да е имало ония печалби, за които говорих. Това беше в подкрепа на моята първа мисъл, че държавният заем и влоговете са едно доказателство, че големи натрупани печалби няма.

Когато се говори за банките, аз не мога да отмина без да се спра малко на тъй наречената Пощенска чекова служба. Г-да, тази служба прави приятно впечатление всекиму, който работи с нея. Кой е организаторът ѝ не зная, но тя е великолепно уредена. Оня, който я е обзавел, оня, който я е наредил, заслужава истинска похвала не само от мен, но и от всички. Дано у нас в бъдеще има много такива организатори във всички наши учреждения.

Г-да народни представители! В бюджетите в продължение на четири години, както и в сегашния, се предвиждат известни разходи, които аз бих нарекъл непроизводителни разходи. Г-н министърът на финансите често пъти е бил голяма спирачка на тези непроизводителни разходи — даване средства за непроизводителни цели. Мене ми се струва, че тази спирачка трябва да я има и днес, и винаги — особено днес, когато трае войната. След като свърши войната и си прегледаме баланса, тогава можем да се отпуснем. Сега поне трябва решително да се откажем от всякакви разходи и особено от ония, които не носят доходи, които не са свързани с военновременното стопанство и които не служат на народната отбрана.

Ще се спра малко и на военновременните печалби. Говори се за 700 милиона лева. Може би да са толкова. Мисля, че това не е Бог знае какъв голям резултат, толкова повече, че само Банка „Български кредит“ участва с 80 милиона лева. Г-н министърът на финансите тук ви говори, че и той се съмнява в добросъвестността на българския данъкоплатец. И той смята, че има укриване по една или друга причина, по един или друг начин. Той ни обеща тук да потърси начин, за да се пресекат краката на това прикриване. В експозето си той каза, че не вярва това посягане на печалбите да убива духа за производство и за творчество. С това не мога да се съглася. За мене тогава, когато 70% до 90% се вземат за сметка на държавата и особено при проверките, които се правят, не мога да се съглася, че не се убива духът. Колкото и да има човек патриотични чувства, колкото и да се бие в гърдите за патриотизъм, и даже мазоли да са му изникнали от това биене, все пак интересът му подсказва: спри да работиш, защото каквото и да спечелиш по-нататък, не е твое! Може да каже някой: с тебе тъй ли става? — Тъй става. Нима трябва да се качим на трибуната и да се бием в гърдите, че ние сме малко по-други от онези, които са народът?

Ето защо аз си позволявам да препоръчам поправка на закона. Нека тези големи облагания да се избягнат, нека бъдат по-малки, да остане една част от тях за онези, които работят, които творят, за да се възстанови творческият дух на онези, които сумтят.

Мнозина говориха за чиновническия въпрос. Ще си позволя да кажа и аз нещо, макар да обещах, че няма да повтарям. Новата система и новите удобства, които си създадоха чиновниците, според мен надали се отличават по нещо от тъй наречената „икономита романа“, румънската система. Доколкото я познавам отпреди години. Като че ли са копие от нея. Може да не са копие, а да съвпадат разбиранията. Но мене ми се струва, че някакви особени големи облаги на чиновничеството няма да дадем. Защо? Ако ни съблазнява прогресът на „икономита романа“ за в Румъния, то е, защото там условията са други. Там има свободни цени, няма ограничение на консумацията, тя е свободна. Там има друг начин на облагане на продуктите. Когато държавата сключва клирингови спогодби, тя дава една част от стоките на много по-ниски цени и от това чиновничеството е облагодетелствувано. Сега, питам се аз, у нас когато стане — и вече става, защото гледам доста черни дъски в учрежденията, на които пише: днес се дава масло, боб, леща...

Един народен представител: Масло няма.

Ангел Стоянов: Дават се пасти и четки за зъби.

Минчо Ковачев: Питам се сега едно: ние на чиновниците при тази кооперация ще им дадем ли по-евтино продуктите?

Обаждат се: Да.

Минчо Ковачев: Не. Как ще им дадем захарта по 20 лв. килограм?

Един народен представител: Щом ги отървеш от черната борса, значи, ще им дадеш по-евтино.

Минчо Ковачев: Нали ще дадем на чиновника това, което му се пада по купон? Нали туй, което му се пада по купон, това ще му дадем? Ще му дадем толкова, колкото се дава на другите. Не можеш да дадеш на чиновника 3 кг. захар, а на гражданина 1 кг., защото целта, която гоните, ще даде обратен резултат — ще се създаде настроение между граждани и чиновници.

Ангел Стоянов: Ще се даде още една заплата.

Никола Василев: Това е временно разрешение.

Минчо Ковачев: Ако на пазара се яви липса на някои продукти, обяснението за мнозина ще бъде: отидоха в чиновническата „Ведома“ и за нас не остана. Ето едно пагубно настроение, което ще се яви със създаването на тази кооперация. Ако отидете и в учрежде-

нията, ще видите, че на много места почва да се говори: хубава е лещата, лоша е лещата, лещата е по-скъпа, при нашия бакалин я получавахме по-евтино и т. н. Това ще бъдат обикновено разговори. Например картофите, като ги дадат на чиновника по-евтино и той плати от „Ведома“ до в къщи по 2 лв. на килограм за пренасяне, ще му струват по-скъпо, отколкото ги е купувал от своя съсед бакалин. Аз не говоря за интересите на търговците — че щели да имат загуба. Нека понесат загуба, сега времето е такова, че може да се понесе загуба. Но аз очевидно виждам, че чиновничеството няма да има никакви облаги от туй, а освен това опасявам се, че може да се създаде пагубно настроение.

Иван п. Коястантинов: Така е.

Минчо Ковачев: Пагубните настроения ние трябва на всяка цена да гледаме да ги отстраняваме. Ако е въпрос да образуваме ресторант за ергените, това може да стане. Но за женените — да се облича жената и да поведе децата, за да ядат на ресторант това, което им се съготи, да си напускат къщата всеки ден — тогава може би ще докараме едно възпитание такова, че жената в къщи да играе само на покер. Нека тя да си готви, да утажда на своя мъж по неговите изисквания. Трябва да има традиция жените да стоят в къщи и да готвят според вкуса на мъжете си. Това е удобството на женитбата, на задомяването.

Аз се чудя и на друго: как ще образувате в София толкова много ресторанти! В един град, пръснат на 10—15 км., трябва да направите 20 ресторанта. Не може да създадеш ресторанти и да наредиш вътре пейки, както е при индустриалните заведения. Тук хората са с по-друга култура, с по-други изисквания и други вкусове. На вас ви трябва милиони за инвентар. И винаги ще има мъркане и недоволство.

Медицинската помощ, която се дава, е великолепно нещо — нека се даде.

Мене ми се струва, че чиновническият въпрос би трябвало да бъде разрешен малко по-другояче. Вчера г-н Никола Василев също направи бележка, че онова, което е дошло в държавната канцелария да минава времето си, а същевременно да търси работа и другаде, онуй, което няма съзнание за работа, трябва да бъде отделено от другото чиновничество, изпитаното чиновничество, което е свързано с държавната канцелария. Него трябва да го изберем, да му платим и да му дадем месечна премия ли ще бъде, 6-месечна премия ли ще бъде...!

Обаждат се: Браво!

Минчо Ковачев: Но веднага ще се открие въпросът: ами средства? Казах: ще ги дадем от увеличение на данъците, от разширение на оборота, от белия хляб, от преработване на закона за засилване на държавните приходи — от което може да се получи доста много. Не ща да говоря за икономите, за свръхприходите, които виждам по бюджета. Може би ще са нужни 600—700 милиона лева или един милиард лева. Ще ги дадем, за да спасим чиновничеството от поквара. Инак рискуваме да го деморализираме.

Стамо Колчев: 500 милиона лева даваме.

Минчо Ковачев: Г-н министърът на финансите в своето експозе засегна един друг въпрос: доказателства за имущественото състояние. Досега фискалната власт трябваше да доказва, че данъкоплатецът е спечелил или укривал известни печалби и пр. Сега при дадено имотно състояние данъкоплатецът ще трябва да доказва откъде го има, платил ли му е данъка и, ако не, да си тегли последствията. На пръв поглед това е един закон морален, съблазнителен, може би много доходен. Но мене ме е страх и от друго — да не докараме до положението, че да кажем: где го чуках, где се пукна! А най-страшното е в създаване опасността да се насати разточителство у българските граждани. Нашият народ притежава тази добродетел — пестеливостта. Ние не бихме могли изкуствено да я създадем. Има народи, които се мъчат с години да я създадат. От пестелив да направиш някого разточителен е много лесно, но обратното е мъчно. Мене ме е страх, че онзи, който ще си поскрие малко, който ще си покръпне малко, вместо да ги даде на държавата, ще оиде да ги изхарчи. Вместо пестеливост, по този начин може да насатим разточителност и в другите съсловия. Аз не съм помислил какви други стрикателни последствия може да има подобен закон. Тук трябва да бъдем много внимателни.

Друг голям въпрос е въпросът за труда. (Към председателствувания) Имам ли още време, г-н председателю?

Председателствувач д-р Петър Кюсеианов: Още 10 минути.

Минчо Ковачев: Тук мнозина вече говориха, че индустриалните работници, особено принудително задържаните, праждански мобилизираните, са злепоставени, докато другите, свободните работници — каруцари, жетвари, сезонно работещите и пр. — получават по 200—300—500 лв. надници и т. н. Върху този въпрос аз няма да говоря — това са факти, констатации. Но аз се питам: как може тази работа да се изправи? У нас, ако наблюдавате добре, ще видите, че ние сме първата страна — може би няма друга страна като нашата, това и друг път съм го казвал — в която се плаща времето. Ние плащаме за 8 часа на ангажиран работник в дадено предприятие. Това е нашата система. В чужбина тази работа е малко разлишена. Там се плаща за 8 часа, но съобразно производството. Затова у нас работоспособността, рентабилността на българския работник постоянно запада. Тя запада затуй, защото нашият работник не се стреми да се приравни към добрия, а става обратното: рентабилният, добрият работник гледа да се приравни към лошия, защото и двамата работят при еднакви условия, извършват еднаква работа.

времето се плаща и заплатите им по трудовия договор са почти еднакви. Ето едно изменение, което трябва да стане непременно, и колкото по-бързо го направим, толкова по-добре. Ако ние сме в състояние да увеличим с 10% работоспособността на нашия работник, това ще представлява много нещо.

Тук постоянно се говори, че трудът е богатство, че той е покритие на банковното обещание и т. н. Това е вярно. Трудът е покритие, трудът е богатство, но само тогава, когато е рационално използван, когато правилно е впрегнат в работа. Не е ли впрегнат правилно в работа, оставен ли е така, той не прилича на нищо друго, освен на едно блато, пълно с риби, в което водата пресъхва, рибата не се излавя и не само че угнива, но заразява и въздуха.

Аз ще се спра и на въпроса за нашето законодателство. Ще ви дам една малка статистика. Вземете за пример един интелектуален служител с 10.000 лв. месечна заплата. Какви удържки плаща той, с какво е обременена неговата заплата и какво му остава на ръка? Той плаща най-напред 1.200 лв. данък, след това други 1.200 лв. тежат върху неговата заплата за пенсия като интелектуален работник; след това има 6% данък за стажа или 600 лв.; има още 350 лв. за фондови марки; за семейни добавки — 1.000 лв. месечно; за трудова повинност — 50 лв. месечно; две надници плаща за сдружението, по 300 лв. — 600 лв. годишно, а месечно по 50 лв.; или като съберем всичките удържки, ще излезе, че върху заплатата на един такъв служител, който получава 10.000 лв. месечно, тежат 4.450 лв.!

Очевидно е, че при създаването на тези облагания по съответните закони никой не е държал сметка какво може да вземе едно ведомство, какво друго, а всяко ведомство казва: само това му тежи! Г-н министър-председателят в своето експозе обеща, че поне данъкът за стажа от 6% ще се отмени. Дано поне с това се облекчат тези хора, защото наистина днес не може да се намери никакво оправдание за съществуването на този данък; когато навсякъде се търсят хора за работа, да се събират пари за стажа е неуместно.

Но това състояние на нещата носи и друга една опасност. Щом като върху заплата от 10.000 лв. се правят удържки 4.450 лв., щом като един индустриалец вследствие на това ще трябва вместо 10.000 лв. да смята в kalkulациите си 16.000 лв., той вече се запита дали не трябва да автоматизира своето производство и да извади работната ръка от предприятието навън. И това е вече процес. Хората се мъчат вече да автоматизират предприятията си и да извадят работниците навън, без чрез това автоматизиране да се постигне някакво подобрене на качеството. В една страна като нашата, която рискува да изпадне в безработица — и ще дойде може би до безработица, но дано това не стане — от това автоматизиране има двойна вреда: първата е, че ще се изнесат от България пари за машини, които могат да бъдат заместени от наша работна ръка, и втората е, че чрез него ще се улесни и ще се избърза с появяването на безработица.

Ще кажа няколко думи и за труда в нашето село. Никой не оспорява, че българинът е преди всичко трудово възпитан. Той обича труда, но той има вече едни навици — особено селянинът, който през лятото има пресилена работа, а зимно време е в почивка. Мене ми се струва, че в българското село, ако не на всички места еднакво, то с малки нюанси в разликата, 30—40% от възможния труд се губи. Този труд именно трябва да бъде впрегнат по някакъв начин, на него трябва да се намерят обекти. Само така ние ще можем да създадем едно по-добро благосъстояние на българското село. За това аз от тая трибуна преди 1—2 години казах: дайте да се замислим за създаването на домашна индустрия в селата. Всяко село, всеки район има своите обекти за домашна индустрия — дайте да я събудим, да я възстановим. И струва ми се, че тая работа най-добре биха я провели стопанските камари. Това е тяхна работа, техен обект, стига само от държавата да им се внуши, че трябва да направят това.

Г-да народни представители! Когато говорим за несъответствието и разликата в надниците за българския труд, мене ми се струва, че е време да се създаде, особено за индустриалното производство, една минимална надница и към нея да се дава премия за производството. Зная, че това не може да стане навсякъде, зная, че във всички отрасли на индустрията и в селата то не може да стане, но може да се почне в това направление и в скоро време тоя въпрос може би ще се разреши и за ония места, където има различен труд или където има по-малки предприятия.

Стамо Колчев: Може, поне докато трае войната.

Председателстващ д-р Петър Кьосеиванов: Заклучете.

Минчо Ковачев: Г-да народни представители! Българската държавна лотария, от която също е предвидено приходно перо в бюджета, смятам, че е по-скоро разврат. Заличете тези 50—60 милиона лева! Ние не трябва да учим българския гражданин да чака на късмета си, бе джанъм! Българинът трябва да чака от труда си. Това е възпитание на един народ.

Обаждат се: Това е право.

Минчо Ковачев: От късмета си никой не трябва да чака! Това е един голям пунгашлък!

Министър-председател Добри Божилов: Г-н Ковачев! Да се събират пари за туберкулозните нито е пунгашлък, нито е деморализиращо.

Минчо Ковачев: Не, въпросът е от късмета да не се чака. Въпросът е за възпитанието на народа: чрез труд, а не чрез лотария трябва да се очаква късмет. Това е зло.

Министър-председател Добри Божилов: Аз не гледам на този въпрос като икономист.

Минчо Ковачев: Пожертвайте тези 50 милиона лева, г-н министре, но научете българския гражданин да чака на труда си, от способностите си, а не от късмета си.

Никола Василев: Същото е и с тютюна. Различни страсти има.

Министър-председател Добри Божилов: Тези пари отиват за фонд „Лечебни сгради“.

Минчо Ковачев: Аз зная къде отиват тези пари, но 50 милиона лева могат да се намерят от другаде. И те ще станат 500 милиона лева, ако научим българския гражданин да чака от труда си.

Председателстващ д-р Петър Кьосеиванов: (Звъни)

Минчо Ковачев: Г-да народни представители! У нас имаме един Институт за стопанска рационализация. Този институт, според местното разбиране, може да изиграе голяма роля; той може да бъде голям помощник за провеждане на различни мероприятия в областта на цените, за пресичане краката на измамата, за създаване на добро име за качеството на българските произведения и т. н. Мене ми се струва, че този институт трябва да бъде не само подкрепен, но да може по някакъв начин да бъде и преустроен и да започне работа главно в областта на типизацията. В днешното време типизацията е най-необходима и ако се почне от нея, ще се получат резултати още от първия ден.

Председателстващ д-р Петър Кьосеиванов: (Звъни)

Минчо Ковачев: Аз бих искал да се спра и на въпроса за цените, за производството и за разпределението, но времето ми изтече.

Председателстващ д-р Петър Кьосеиванов: Да, изтече.

Минчо Ковачев: Ще си позволя само да кажа, че и в тази област принципно грешки може би нямаме, защото мерки се вземаха навреме. И аз опровергавам тук един от преждеговорившите оратори, който твърдеше, че на 1 септември 1939 г. ние сме мечаели, не сме вземали никакви мерки. Напротив, г-да, още на 1 септември имаме арестувани хора, без да знаят, че съществуват наредби. Мерки се вземаха и благодарение на тия мерки ние не дойдохме до хаос още в началото на войната. Разбира се, по пътя на провеждането на тази политика, правилно очертана, има и грешки; не може творчество без грешки. Тия грешки обаче трябва да се мъчим да намалим колкото се може повече.

Намалението на тия грешки зависи и от хората. Ние действително в това отношение — в производството, в цените и в разпределението — боледуваме, страдаме. Не сме още открили точната диагноза, нито пък причината на болестта, но аз се мъча, доколкото мога, и намирам, че главната причина на болестта иде от липсата на подбор на хора. Спомням си, навремето, още като младо момче — туй ми се отпечатило в ума — когато един германски журналист се обърна към Рокфелер и го попитал: „В какво се състои ключът на Вашето богатство?“ Той му отговорил с две думи само: „В моята способност да си избирам хора за целта“. Избрани хора за целта — работата сама върви! Ето тук боледуваме ние: липса на подходящи хора за съответната цел. В това отношение ще трябва да се вложим малко по-голям стремеж, за да отговорим на тая нужда — да намерим подходящи хора за съответната цел. И аз смятам, че когато се търсят тия хора, те ще се налущат.

Нашата задача, г-да народни представители — и вчерашна, и днешна, и утрешна — ще трябва да се сведе към увеличение на производството, върху вноса, доколкото може, върху максимум икономия и главно — в търсене на хора за целта. Вървейки по този път, не може да не очакваме добри бъднини, да не изпълним завета на нашите възрожденци и да не подготвим бъдещото спокойствие и националната гордост на нашето племе. (Ръкоплескания)

Председателстващ д-р Петър Кьосеиванов: Има думата народният представител г-н д-р Петко Балкански.

Д-р Петко Балкански: (От трибуната. Посрещнат с ръкоплескания) Г-да народни представители! Войните от миналото не могат да се сравняват с големите въоръжени конфликти от началото на настоящия век, особено с настоящата война, която е почти световна и тотална. 90% от населението на земното кълбо днес се намира в положение на война. Войната наложи преди всичко една нова организация на целия живот, като се почне от най-съществените, от физиологичните нужди на човека, като храна и облекло, от нарастналите държавни и военни нужди и се стигне до духовния живот на гражданина и селянина. Всичко това днес се обхваща, се организира, се регулира, се контролира от държавата.

Наченки за тотализиране на войната изникнаха още в миналата световна война, тъй както днес се развиват такива в нетотализираните държави. Върху тази комплицирана структура на днешното време се изгражда скелетът на приходния и на разходния бюджет на българската държава за 1944 бюджетна година. Аз не споделям становището на онези господа, които даже от отговорни места безотговорно и ласкомислено внушаваха на българския народ, внушаваха на българското население, че войната била към своя край. Това, г-да народни представители, е насаждане на една опасна, на една поразителна психоза, която увенча с успех делото на Бадолоио. Аз виждам, че войната продължава и че ще продължава още дълго време...

Стефан Радионов: Дано не си пророк! Дано си лош пророк! (Веселост)

Д-р Петко Балкански: ... и затова ще обсъждам въпросите за организиране на държавата във всички нейни сектори с оглед на това положение, с оглед на тия изгледи.

Днес центърът на тежестта на бюджета на България се измести значително в тази насока и именно в тази нова светлина аз ще разглеждам, аз ще обсъждам бюджета на държавата ни, ще разгледам някои колоси на нашия бюджет, но извън това ще се спра и на някои малки пружинки, които може би за друго време не биха играли абсолютно никаква роля, обаче днес, за момента, тия малки пружинки играят и ще играят извънредно голяма роля. Ето защо структурата, съдържанието и формата на моята реч по бюджета на държавата сега ще бъдат различни от досегашните такива.

Г-да народни представители! Миналата година министърът на финансите и министър-председател г-н Божилов подчерта ясно и категорично, че той е военен финансов министър.

Еню Клянтев: Няма пагони!

Д-р Георги Рафаилов: Маршал на финансите. (Веселост)

Д-р Петко Балкански: В миналото финансовите теоретици, финансовите политици спореха само около един въпрос: как да се финансира войната — с данъци ли, с заеми ли, с инфлация ли, или с комбинация на трите метода. Днес, при тоталната война, трябва да се справяме с по-многобройни и с много по-големи и сложни въпроси при разрешаването проблемите за финансирането на войната и проблемите на съвременната бюджетна политика. Тоталната война днес трябва да бъде финансирана тотално. Днес военната финансова политика е подчинена напълно на общодържавната политика. Стопанският фронт е от еднакво значение, както и военният фронт. Така, пред военната бюджетна политика се поставя днес един огромен и сложен комплекс от проблеми за разрешаване и от задачи за обсъждане. Днес финансовата политика се изгражда върху основите на съвременното военно стопанство. Оттук виждаме колко тежко е днес сглобяването на бюджета на държавата, който е реален израз на военната финансова политика. Колко много се ценят бюджетното изкуство изобщо се вижда от факта, че въпреки много големите заслуги към своя народ и към своята държава на Оливейра Салазар, неговите сънародници най-много ценят неговото блестящо разрешаване финансовите и бюджетни проблеми.

Г-да народни представители! Пристъпвайки към разглеждане на бюджета на държавата за 1944 бюджетна година, аз не мога да отмина без да отбележа един важен факт. Обикновено у нас, както и в чужбина, министър-председателите задържат за себе си портфейла на Министерството на външните работи. Обаче има изключения както у нас, така и в чужбина. Например: Йосиф Кайо, Гладстон, Болдуин, Пол Рейно, Каравелов, Тодоров и други в качеството си на министър-председатели задържаха за себе си и портфейла на Министерството на финансите.

Таско Стоилков: Нали и сега е така?

Д-р Петко Балкански: Финансовата политика, още повече военната такава, не е изолирана сама за себе си, тя е във връзка, тя е в пълна зависимост от общата държавна политика, от другите сектори на нашия държавен живот, тя е сянка на стопанския и икономическия живот. За предпочитане, г-да народни представители, особено днес, е комбинацията, министър-председателят да оглавява и Министерството на финансите, за да може чрез своя авторитет, чрез своята власт да свързва по-правилно нашите финанси с нашето стопанство. Финансовият министър Барон Луи бе казал някога: „Правете ми добра политика, аз ще ви правя добри финанси“. Сега, при комбинацията, която имаме у нас, това е едно постижение в това направление, именно министър-председателят сам да си прави добра стопанска, икономическа и социална политика, която му е необходима за добрите финанси на държавата.

Таско Стоилков: По тоя начин много пари да намери, за да му е здрава финансовата политика.

Д-р Петко Балкански: Г-да народни представители! Характерна черта на военновременното стопанство е, че нуждите на държавата нарастват извънредно бързо. Аз ще се върна по-късно на въпроса как се посрещат тия нужди, обаче аз намирам, че не е правилно становището на тия, които поддържат, че изплащането част от разходите на войната днес чрез дългосрочен заем трябва да се прехвърли и върху бъдещите поколения, понеже днешното поколение плащало кръвен данък. Ние нямаме право да товарим бъдещото поколение много, защото и без това на всяко поколение се пада по една война. Тъй че жертвите, които изисква държавата за настоящата война, не трябва да се прехвърлят върху бъдещите поколения, както това се изисква от мнозина.

Г-да народни представители! При военновременното финансиране трябва да се избягват методите, които през 1914-1918 г. водеха до инфлация. Страхотно увеличаващите се държавни нужди и поръчки водят към увеличаването на банкотното обращение и към нарастване на покупната сила. Срещу страшните последици от тоя процес трябва да прибегнем до изсмукване на изобилната и излишна покупна сила и то по пътя на данъците и по пътя на заемите. Здравата стопанска и финансова политика във време на война, като днес, е необходимост и трябва да бъде в два образа: първо, от една страна да направлява настоящето и, второ, от друга страна да не изпуска от поглед, да не изпуска от перспектива бъдещето. След свършването на войната ще настъпят големи отражения от

днешните бедствия и усложнени задачи от стопански, от икономически, от социален и психологически характер. Да мислим отсега, да се готвим отсега постепенно, за да можем да посрещем тия тежки проблеми на бъдещето. С право професор Юлиус Нойбауер дава следната характеристика: „Финансирането на войната е проблем за предвоенното, за настоящото и за следвоенното финансиране.“ Във връзка с предвоенното финансиране на войната, г-да народни представители, смятам, че ще представлява интерес да ви напомня, че Германия в продължение само на 4 години е изразходвала в предвоенния период около 25 милиарда долара, които се равняват на стойността на всичкото злато, което се намира във всички хранилища на световните банки.

Ангел Сивинов: Сериозно ли е, така ли е?

Д-р Петко Балкански: Така е, г-н Ангел Сивинов!

Ангел Сивинов: Вижда ми се много.

Д-р Петко Балкански: Тоя факт, повтарям, заслужава нашето сериозно внимание както от научно-теоретична, така също и от практическа гледна точка. Преминването от военно към мирновременното стопанство е една тежка, една сложна, една трудна задача, тъй както и преминването от мирновременното към военно стопанство. Касае се, г-да народни представители, за едно приспособяване, за едно нагаждане на цялата производствена и разпределителна система към новите условия, към новите изисквания, към новите нужди. Време е и у нас, в България, да се постави тоя въпрос на обсъждане; да потърсим отсега още, въпреки всички големи трудности, пътя и моста, който ще ни изведе към бъдещето. Трябва отсега още да се погрижим за следвоенното положение, за да не допуснем изобилната покупна сила на паричните знаци да упражнява зловреден натиск върху пазара. Да вземем своевременно необходимите мерки, за да не се повтори случаят през миналата война, когато мирновременното стопанство или мирновременните обстоятелства завариха нашето население с една свръхналичност от банкноти, което внесе голям смут, което разстрои в широк и голям размер отношенията в нашето стопанство.

Много от вас, г-да народни представители, си спомнят това тежко време. Именно втората цел на заемите е да изсмуква излишната покупна и вредна сила, която тежи и която задача на заемите е много по-важна, отколкото тяхната фискална цел. Извън това отсега още би трябвало да се погрижим за намиране на резерви, които ще бъдат пласирани в следвоенни инвестиции в бъдещето.

Г-да народни представители! Начинът на финансирането зависи от структурата, зависи от възможностите на дадена страна. И все пак за посрещане на извънредните военни нужди се практикуват само два начина: единият начин се състои в данъци, другият начин — в заеми. Има и трети начин, практикуван в миналото — чрез въртене, колелото на банкотната машина, който днес старателно се избягва от всички. Третият начин е лек, той дава илюзия, че се щади част от имущественото изземване, обаче при него няма изземване, при него има нещо по-лошо, при него има нещо по-страшно, при него има стопяване. В миналата война много финансови министри се гордееха с това, че обременяват населението и данъкоплатците с данъци, но се стигна дотам, че българският лев се намали, сви се 27 пъти и въпреки това той се равняваше на един милиард марки, с която сума обаче едва можеше да се купи една цигара. Това е един рядък, един типичен пример на класическа инфлация. Днес в Гърция имаме същото положение, даже и по-лошо — един кош продукти там вие можете да го замените с един кош банкноти.

Днес извън с данъци, извън със заеми военновременните нужди се посрещат и по друг един начин, на който ще се върна и ще говоря малко по-късно.

Г-да народни представители! За здравето стопанство днес можем да си служим, както поменам, с горните начини на финансиране. Тук обаче трябва да сложим въпроса за справедливото, за социалното дозиране, доколко да прибавяме до данъците и доколко да прибавяме до заемите. Представеният ни законопроект за бюджета на държавата за 1944 г. потвърждава, че този въпрос е много практически разрешен. Обаче ние не трябва да изгубваме един друг въпрос от нашия поглед, именно дозирането между преките и косвените данъци. И тук мога да кажа, както ще се върна и по-късно, че бюджетът за 1944 бюджетна година поставя и разрешава много правилно и този въпрос. Само когато данъците стигнат своята кулминационна точка и заплашват да нанесат удар върху стопанския ни развой, само тогава трябва да прибавяме към заемите. Това е един много прав принцип, който за голяма наша радост е възприет и от нашата бюджетна военна политика. Защото колкото по-големи са приходите от данъци, толкова по-малка е нуждата от заеми, толкова по-малък е размерът на лихвите и погашенията и от това се създава една икономия за бюджета. Политиката на заемите стимулира разходите и вследствие на това причинява повишение на цените, което води към призрака на инфлационните явления. Извън това, докато данъкът е общ и етажен, заемите се оказаха у нас частични.

Г-да народни представители! Днес войната се води с напрежението на целокупното народно стопанство и, както казах, първостепенна роля трябва да играят данъците. Още повече военните разходи, които са консумативни, би трябвало да се посрещат с редовни данъци. Трябва да се подготвим данъчно, т. е. необходима е данъчна издръжливост, необходима е данъчна еластичност. Ние, г-да народни представители, първи трябва да победим себе си и чрез режима на жертвите да постигнем една финансова победа, която само може да ни донесе една военна победа. В това

отношение няма богати, няма бедни държави. Има народи с данъкоплатци, привикнали на голяма данъчна издръжливост има народи с данъкоплатци, които не са привикнали на такава издръжливост. Там обаче, гдето няма данъчна издръжливост, се явяват наченките и развоят на инфлацията. Инфлацията, както е известно, е един данък, и то данък върху паричното и имотното състояние. Първо този данък стопява паричното състояние и след това се нахвърля върху имотното състояние. Данъчната добросъвестност у Българина, г-да народни представители, за наша голяма радост, е пословична. „Плет гние, борч не гние“, се казва у нас. И с това състояние отчасти се помага за борба срещу инфлацията.

Някои среди у нас злоумишлено се опитват да твърдят, че и в България имало инфлация. Това е един интересен въпрос, и аз ще занимай вашето просветено внимание няколко минути с него. Има ли инфлация у нас? Г-да народни представители! Поскъпването не значи винаги инфлация. Не може да се говори за инфлационно обезценяване на парите, когато то идва или поради липса на добра организация, или поради липса на сурови материали, продукти и предмети, или по причина на двете обстоятелства едновременно. Инфлацията предполага наводняване, или както казва проф. Вагеман, водопад от парични знаци, които нямат съответното покритие. Вярно е, че у нас имаме повече парични знаци. Това обаче е последствие от постоянното намаляване на продукти и на предмети, в които биха могли да се пласират парите. А и самата държава у нас по законодателен ред своевременно ограничи в много отношения плащаната на парите. Такъв е случаят със закона за ограничение на покупки-продажбите на недвижимите имоти. В същност у нас има един излишък от парични знаци, който се дължи не на банкнотната машина, а на свиване възможностите за плащане на парите, първо, както споменахме вече, поради липса на продукти и предмети и, второ, поради законодателните мерки, които се вземат у нас. Това, което има у нас, г-да народни представители, не е истинска инфлация. Аз по-скоро бих нарекар това явление лъжлива, привидна инфлация.

Третирайки обаче въпроса за инфлацията, тук му е мястото да спомена, че ние сме длъжни отсега да вземем сериозни, енергични мерки срещу една друга опасна форма на инфлацията, така наречената кредитна инфлация, за да не се повторят разочарованията и сътресенията, които настъпиха у нас след приключването на миналата война.

Г-да народни представители! Третирайки тези въпроси, аз намирам, че уместно би било да се цитира тук и част от критиката на в. „Зюдостехе“, където, като се разглежда финансовото положение и паричното обращение у нас, между другото се казва следното: „Този резултат на политиката на финансовия министър на България е толкова по-задоволителен, още повече като се има пред вид, че през 1942 г. повишението на цените в България продължаваше и че именно това повишение на цените предизвика разширението на паричния обем.“

Г-да народни представители! Българите са положително едни от най-добрите данъкоплатци в света. Те понасят големи и тежки жертви. Затова дори нашите извънредни бюджети се посрещат с редовни данъци, а извън това голяма част от извънредните разходи у нас влизат в редовните бюджети, посрещнати от данъци, явление, което е рядко и за богатите държави. Изтъкнахме вече, че с оглед на интереса на здравето стопанско и финансово положение у нас, за предпочитане са данъците. Казахме също, че при прибягване до данъци трябва да спазваме едно правилно дозиране, и то главно с оглед на социалната справедливост и след това по други съображения, които новите методи на финансирането ни налагат. Каква част от разходите да се покриват с преки данъци и каква част от тях да се покриват с косвени данъци? Прекомерното увеличение на преките данъци може да спъне частната инициатива, а такова на косвените данъци може да увеличи много цените, да поскъпи консумацията и да се яви пак инфлация. Трябва тук да се намери мярката.

Г-да народни представители! Няма да ви давам тук цифри за отношението между преките и косвените данъци, обаче само ще ви кажа, че отношението, което съществува у нас между преките и косвените данъци, е класическо и въпреки че то тая година е малко в полза на косвеното облагане, едва ли съществува в друга някоя страна. А пък и за самите финансови министри е по-трудно да прибягват до прякото облагане, защото оттам паричните средства влизат много по-бавно в касите на държавата. Някога и в България косвените данъци са превишавали шест пъти преките данъци. Това, разбира се, е било крайно несправедливо от социална гледна точка. От социално-политическо гледище данъчната система у нас трябва да бъде ориентирана към две цели: първо, да облекчава масовата консумация, т. е. да освобождава от данъци предмети и продукти, които са необходими за бедното население, и, второ, да облекчава и дребните производства, които според последните статистически данни също така се оказва, че акумулират капиталите. Нашата бюджетна политика в това отношение е направила доста. Ще ми позволите да хвърля бегъл поглед върху близката история на косвеното облагане, от което ще можем да извлечем добра поука, както за мирно време, така още повече за военно време, каквото е днешното.

Г-да народни представители! Тьер, французки държавник, поддържа, че косвените данъци са огледало на културния живот на една страна. Той казва: „Няма нужда да се изучава нито историята, нито географията на една страна, достатъчно е само да се разгледа добре картината на косвеното облагане, за да се установи дали дадена страна е културна или не.“ И вярно е, че косвените данъци са свързани с консумацията, с производството на блага и с циркулацията. И когато са повече на брой косвените данъци в една страна, това говори, че горните моменти, признак на култура, са повече в тая страна. Обаче медалът на косвеното облагане има и обратна страна. Така, когато се прекалява с фискалната дей-

ност чрез косвено облагане, разрушава се културата и стопанският развои, какъвто е случаят в Испания, където населението прекомерно много е било натоварено с така наречения данък „алвала“, един вид оборотен данък, който в Европа през 1918 г. се засили и от рождба на войната днес израства в господар на данъците.

Г-да народни представители! Подобно явление се наблюдава и в предреволюционната епоха в Франция, когато се е поддържала тезата, че само средното съсловие е имало честта да поддържа държавата с данъци, докато духовенството си е запазвало правото да служи на държавата с молитви, а дворянството си е запазвало правото да служи на държавата със сабята си. Колберт, който е искал да засегне поне в консумацията тия две привилегировани съсловия, е повишил извънредно много косвеното облагане, тъй че възмущението на населението е било толкова голямо, че когато той умира, за да предотвратят линчуването на неговия труп, са го погребали нощно време. У нас, както казахме, съотношението между преките и косвените данъци говори за една относителна справедливост. Извън социалните причини предпочитанието на преките пред косвените данъци у нас се дължи и на други причини. Косвените данъци, както казахме, повишават цената на консумацията и оттам понижават стойността на парите, което води към инфлация. Спестителят у нас, който отива към спестовната каса или към банката, отива с една правилна преценка за стойността на парата. Спестителят у нас вярва твърдо не само в стабилността на българския лев днес, но той вярва също така и в стойността на спестените свои парични средства, срещу които в бъдеще ще може да получи блага, да получи услуги. Статистиката за влоговете, дадена ни от г-н министър-председателя, е една окуражителна и насърчителна картина.

Г-да народни представители! Днес след четири години война се установява, че разпоските за въоръжение са най-малко два пъти повече, отколкото разходите за същата цел в миналата война. В финансирането на войната няма чудеса. Както в мирновременното финансиране, така също и сега, се касае за понасянето на жертви, за понасянето на големи лишения. Разликата между първата и сегашната война се състои в това, че първата беше финансирана чрез увеличение на банкнотното обращение, а сегашната чрез данъци и чрез заеми, при което относителното увеличение на данъците е много по-голямо, отколкото това на заемите. Както военната техника, така също и финансовата техника си служат днес с много нови методи, с много нови инструменти. „Старите методи за финансиране през 1918 г. днес приличат и напомнят стари машини и стари оръжия в някои музеи“ — казва проф. Вагеман.

Г-да народни представители! Говорихме за една средна мярка между данъци и заеми, с която си служим днес за финансиране на войната. Тя се състои в блокирането на известна част от доходите, които трябва да послужат за точно определени цели и след войната. Блокадата върху тия доходи трябва да бъде влигната. Това е едно ново поле, което, използвано разумно и добре, ще даде много добри резултати.

В днешната война данъците имат тройка цел: първо, увеличение на държавните приходи, второ, измъкване на покупната сила поради валутно-политически цели и, трето, ограничение на луксозната консумация поради социални и етически съображения. У нас в България, чрез данъчната система си послужихме и за увеличаване прираста на населението. Ние българите сме едни от първите, които чрез специална данъчна политика направихме опит за насърчаване на раждаемостта. Практически се потвърждава, че данъчните облекчения са много ефикасен стимул за насърчение на раждаемостта. Тоя стимул обаче трябва да бъде сериозно засилен, защото статистиката за раждаемостта и смъртността е от естество да анесе една оправдана загриженост. Валутно-политическата цел при използването на покупната сила е от голямо значение. Както каза и г-н министър-председателят, в Дания данъците се увеличиха не поради фискална необходимост, а само за да се събере дребната покупна сила от пазара.

Г-да народни представители! Финансовото положение, наложено ни от войната, налага приспособяване, нагаждане на бюджетната ни структура към постоянно изменящите се условия с оглед на крайния резултат — победа във войната. Държавното съкровище трябва бързо да бъде снабдявано със средства, и то със средства, отговарящи на бързо увеличаващите се военновременни нужди. Докато в много държави извънредните разходи правиха редовните разходи, у нас в България извънредните разходи представляват приблизително около една трета от редовните, което говори за разумно ръководени финанси у нас. Вярно е, както спомена и г-н министър-председателят, в своето експозе, че с оглед на по-голяма справедливост се налага ревизия на финансовия и фискален механизъм, но най-много се налага сътрудничество между данъкоплатците и държавното съкровище. И всеки гражданин-спестител трябва да знае, че единственият защитник на неговото имущество, на неговото имане, това е държавата с нейната финансова мощ. И затова, както войникът с оръжие в ръка брани държавата, така също и данъкоплатецът, въоръжен с голямо съзнание, трябва да дава своята финансова подкрепа на България, защото само където има финансова победа, само там може да се очаква и военна победа. Както организираме военния фронт, тъй също ние сами трябва да се организираме в финансов фронт. Тайната, разкозничето за посрещането на големите извънредни разходи се крепи на максимата: повече труд, повече производство, по-малка консумация и по-малко разточителство.

Г-да народни представители! В сравнение с 1938 г. държавният дълг на Финландия е нарастнал осем пъти, на Швеция — близо четири пъти, на Англия — два пъти, на Холандия — два пъти, на Съединените щати и Италия — три пъти. У нас има много слабо покачване. Докато в някои от тия държави държавният дълг е вековен и само за 4 години се е удвоил, утроил и стигнал до 8

пъти — това говори, че тия държави се намират под силно финансово напрежение — в същото време у нас държавният дълг изостава извънредно малко. Държавният дълг у нас е най-малкият в цяла Европа. Както подчерта и г-н министър-председателят, той е около 5.000 лв. на глава. Когато е въпрос за поерещане на крупните извънредни нужди, както споменах и по-рано, вместо това да става чрез непосилно данъчно напрежение, би трябвало да прибегнем до увеличаване на дълга — до заемите. България не можеше веднага да прибегне до заемите, защото за голямо съжаление у нас няма изобилно акумулирани капитали, а и тези, които ги имаме, не са групирани. Трябваше да се изчака по-благоприятен момент, за да може да се проведе успешно у нас народният заем, при който българският народ активизира и мобилизира както националния, тъй също и моралния и материалния потенциал.

Г-да народни представители! Увеличението на паричното обращение у нас, както всички знаете, почна през юли 1940 г. Тия колебания, които се явяват в паричното обращение през м. м. август, септември и октомври всяка година, когато се повишава банковното обращение, знаете всички, че те са дължат на разходите и дейността на Храноизноса. Една от мерките, за да се избегне увеличаване на паричното банково обращение у нас е въвеждане на плащането на задълженията с чекове, което действително даде добри резултати.

Г-да народни представители! В грижите си за посрещане на извънредните разходи финансовият министър възприе най-здравата политика, именно половината да се посрещат с данъци, а останалата половина — чрез организиране на кредитния ни пазар. През 1942 г. при заема за народната отбрана се прибегна до дългосрочния кредит, а чрез съкровищните бонове прибегнахме до краткосрочния кредит. До боноземите се прибегна, първо, за посрещане на извънредните нужди на държавата и, второ, за организиране на кредитния пазар.

Г-да народни представители! Борбата срещу увеличението на паричното банково обращение, т. е. срещу инфлацията, трябва да се засили. У нас изсмукването на излишната, изобилната покупна сила не стана в пълен размер, защото или късно си послужихме с помощните средства, към които прибегнахме в чужбина, или у нас те практически не бяха добре проведени: първо, свободното влияние на търсенето и предлагането, второ, образуването на цените и, трето, ограничение консумацията на цивилното население. Тези три въпроса у нас очакват още нашите грижи и наше внимание. И чак когато това се постигне, тогава и ние ще имаме в България един затворен национален стопански кръг, който изключва напълно инфлацията, както това е в Германия.

Г-да народни представители! Дължият сме да държим сметка за чувствителността на българския народ, който е пропит дълбоко от социално чувство и от мярка на справедливост. Не така случайно в нашия народ е създаден мотивът за непосилни години, който — може би от египетска гледна точка, или друга гледна точка, това не е важно — казва, че ако тежките непосилни години са за всички, да са добре дошли, но ако са само за него, проклет да са.

Ето защо един важен дълг на държавата днес е да се справи ефективно и по-бързо с конюнктурните богатства. Забогателите от военната конюнктура чрез своето разточителство днес оказват поразително зловредно влияние както на мобилизираните, така също и на населението. Днес, при крайно изостреното чувство на обществената справедливост се трупат богатства, които извънредно много дразнят населението; които извънредно много възмущават народа. А да не забравяме, че епохите на големите войни, каквато е днешната, винаги носят малко или повече бунтарството и революцията.

Конюнктурно-политическите, военните печалби, г-да народни представители, у нас и въобще в света, не са нещо ново. Тях ги имаше и в миналата война. Имало ги е и в дълбоката древност. Имало ги е и през времето на вавилонците. Имало ги е и през времето на римляните. Обаче известно е на всеки от нас какво чувствава при тая голяма несправедливост оня българин, който затваря кепенците на дюкянчето си или бюрото си, за да отиде достойно и самоотвержено днес да пази границите на България.

Таско Стоилков: Имате право.

Д-р Петко Балкански: Г-да народни представители! Конюнктурните богатства, които довчера са били голтащи, а днес по пътя на черната борса забогатяха извънредно много, страшно деморализират първо своя мантилитет и своята психология и след това действуват деморализиращо и върху другите. Тези забогатели внезапно нови милионери, при тая наличност от много пари, смятат сами, че парата е изгубила своята стойност и, както каза нашият другар Петър Савов, дават капаро за земя, за цената на която въобще не говорят. От тая група черноборсаджийи, нови милионери, се създаде преди една година и паника, че в България имало голяма инфлация и че българският лев бил спаднал. Разбира се, българският народ и българският честен търговец отговори на това с нови засилени влогове в Спестовната каса и в банките, което се вижда от статистиката на влоговете. (Ръкоплескания)

Таско Стоилков: Ще им режем под езика на тези черноборсови спекуланти. (Оживление)

Д-р Петко Балкански: Г-да народни представители! Гордост за българското запасно подофицерство е, че извън грижите, които полага за своите организационни цели, ръководството на съюза, в заседанието си на 26 ноември, между другото взема и следната много важна резолюция, в която се казва: „С оглед на огромните жертви в имот и кръв, които войната изисква от народа, налага се и настоява личното забогатяване от военната конюнктура да се обяви за престъпление против народа.“

Таско Стоилков: Браво! Те смучат постоянно стопанската кръв на народа.

Д-р Петко Балкански: Извън другите начини и средства, аз вярвам, че този въпрос може да разрешим отчасти и чрез създаването на страх от парите, именно внезапно и краткотрайно сменяване на парите с нови парични знаци или щемпелуване. Не е безинтересно и предложението на Петър Савов за така наречените колективни имотни декларации, които аз смятам, че биха заслужили едно проучване.

Никола Василев: Те се направиха вече с закона за заема.

Д-р Петко Балкански: Г-да народни представители! *Salus rei publicae suprema lex* — или общественото благо е върховен закон. С това съзнание, наделено проведено, римляните са владели някога половината от стария свят. Повтарям обаче: наделено проведено! Нека и у нас частните интереси да отстъпят място на общите интереси. И щом като у нас има някои категории хора, които нямат това съзнание, смятам, че дълг е на правителството, на Парламента, чрез решителни мерки да ги доведе до едно принудително осъзнаване. (Ръкоплескания) Защото проблемът на финансиране на войната не е въпрос само за намиране на парични средства. Той е по-скоро един въпрос за справедливо и своевременно разпределение на тежестите на войната. Това е много важен психологически момент.

Г-да народни представители! В нашата съседна държава, Турция — както и други държави, на които не им стигна текущият национален доход — прибегнаха до един род облагане, прибегнаха до данъка върху имуществото. Разбира се, към тоя данък се прибегна, първо, за да се намали паричното обращение от 700 милиона лири на 200 милиона лири и, второ, по други някои съображения. Но докато това става в Турция и в други държави, у нас върху имуществата, както знаете всички, се наложи не данък, а заем, и то лихвоносен заем. Това именно говори за мъдрата и предвидлива финансова политика на нашия финансов министър.

Г-да народни представители! По черната борса, по продоволствието, се говори много от няколко години.

Таско Стоилков: „Мавро агора“ я наричат гърците.

Д-р Петко Балкански: Също и по отговора на тронното, слово министър Вазов ни каза, че черната борса заплашва нашия нормален стопански живот. Аз мисля, че извън мерките и строгите санкции, които би трябвало да се вземат, налага се отстраняване на условията, които създават черната борса, защото народът казва: „Там, където няма гнило дърво, няма и червей.“

Цени и ценообразуване. И това е една тема, по която се писа много, по която се говори много. И тук от тая трибуна се каза много нещо. Ще спомена само, че са необходими още много усилия, за да се съгласува финансовата ни политика с политиката на цените. Но една от най-важните задачи на военновременното стопанство днес е да контролира, обаче да контролира резултатно, цените си. Това съвсем не значи, че ние трябва да вървим към заковаване нивото на цените. Това значи, че ние трябва да вървим към хармония между цените. Миналата година, когато говорих по бюджета на държавата, аз поставих въпрос: къде да се заковават цените, и казах, че ако са на тавана, ще бъдат много високо за малките, за бедните хора, а ако са на пода, ще бъдат много ниско за богатите, за заможните категории. Обаче, г-да народни представители, за мое и за ваше учудване цените на много артикули не се заковаха нито на пода, нито на тавана.

Ангел Стоянов: Пробиha тавана!

Д-р Петко Балкански: . . . а някъде по покривите, някъде на въздуха; и когато дойде реалната стопанска вихрушка, тя ги разнесе. Останаха да стърчат само пироните, за да напомнят за историческата на твърдо закованите цени на някои артикули. Причини има много от вътрешен и външен характер. Може би една от тях е, че предшественикът на министър Вазов няма достатъчно време . . .

Никола Василев: Твоят добър приятел!

Д-р Петко Балкански: Моят личен приятел, да! — . . . или неговото просветено внимание, или неговата солидна компетентност бяха ангажирани с разрешаването на други въпроси и въпросчета. Констатирам обаче с задоволство, констатирам с радост, заедно с общественото мнение по села и градища, че се преустанови най-сетне тая система на раздаване на цървули, на раздаване на оксфорти, на раздаване на американци чрез радиовълните и чрез изявления в пресата. Българското село, г-да народни представители, заслужава малко по-друго отношение. Българският народ заслужава по-сериозно отношение. А извън това, крайно време е да се разбие най-сетне легендата, че българското село било потънало в банкрути, че българското село било червясало от пари. Българското село, г-да народни представители — вие знаете тъй добре, както и аз — е потънало в тъмнина и в оскъдница и при големи лишения, големи мъки и загриженост днес води гигантска борба за хляб, за да осигури прехраната на своите синове в храбрата българска армия. (Ръкоплескания); тая армия, която със своята героиска защита при аеропланните нападения над България оправда напълно надеждите на българския народ; тая армия, която вдъхва непоколебима вяра в бъдещето на българския народ.

Крепостта, г-да народни представители, срещу пораженството днес, което се насажда отвън, което се насажда и отвътре, е българското село, което е свързано с нашата земя, с българската земя, която е люлката на българщината; селото, което е изворът на

всички добродетели, на военни и граждански достойнства; селото, което заедно, с града дава своя труд и дава войници на България. Тъй както с охота, с желание това село предлага своето жито, предлага вълната, предлага месото, предлага всички продукти на селския труд на държавата и когато ги дава, казва: „Щом е за българската армия и без пари ще го дам“; тъй както интелигентният предлага своя труд на държавата, както еснафът и търговецът предлагат своя труд на държавата, би трябвало и капиталът на България да се предложи в услуга на държавата, за да можем чрез засилване на финансовия фронт да засилим националния фронт, който може да ни осигури победата. Защото, г-да народни представители, и без това, както каза и по-рано министър-председателят г-н Божилов, с продаване на селски менци и с продаване на черги държавата не може да бъде издържана и няма да я издържаме, а ще потърсим и ще вземем оттам, където има. Да протегнем ръка на българския селянин! Обаче да отидем при него не с маска, а със сърце, с топлина, да отидем при него тъй, както отиваше покойният цар Борис III обединител. (Ръкоплескания) Селото преценява, селянинът носи кантарчето в пояса си. Словата, речите, пропагандата, всичко това дава своите резултати, обаче, г-да народни представители, никой не може да отрече, че народите са следвали само пътя на личния пример. Това е тайната на силата, която стихийно, шеметно е движала народите напред и пред която най-красноречивите, най-пищните фрази, пози и пропаганди са замлъквали и занемавали.

Таско Стоилков: Обществената магия.

Д-р Петко Балкански: Нека останем здраво на режима на личния пример срещу хашиша на заблудата, срещу самоизмамата, срещу разочарованието. Днес спекулативната общественост в България от разни среди, от разни групички шестува и си показва рогата на бялата и черната политическа борса и почва да мъти водата, за да изглежда тя по-дълбока. Това е фронтът на подлещите, това е походът на мижитурките, това е инфлацията от политическите черноресаджии, която отдавна е отречена в съзнанието на българския народ. (Ръкоплескания)

Г-да народни представители! Налага се на всички ни да работим с по-малко обещания и с повече дела. Вие всички познавате много добре българския селянин. Той е ваш брат. Българските граждани разбират от нямане, разбират от немотия, обаче те знаят и да ценят сериозното отношение към големите стопански проблеми. Българският войник познава немотията, той не се плаши от нея, тя му е вечен спътник. Боф, гол, одърпан, окъсан и гладен, този български войник превзе непревземаеми крепости и с това учуди не само България, но и целия свят. (Ръкоплескания)

Г-да народни представители! Крайно време е да сменим системата на безотговорността у нас с режима на отговорността.

Ангел Сивинов: Как?

Д-р Петко Балкански: И до днес не могат да се намерят, доколкото зная аз, отговорниците за ония прословути картофи в Захарната фабрика, където имах случая да отида заедно с г-н Божилов и на самото място да констатираме загубите. А не е само този случай с картофите. Има и много случаи с други продукти, за които сте чували. Не зная дали се намериха отговорниците и дали се наказваха те. Крайно време е да се събуди чувството на държавна и обществена отговорност, особено в днешните тежки моменти, които ние преживяваме.

Г-да народни представители! Наблюдавайки обективно стопанския ни живот, поражда се, както у вас, така и у мене, известно безпокойство. Усилията чрез увеличение на надниците и на заплатите досега не донесоха пълно успокоение, обаче това, което се направи тия дни и което се възприе извънредно добре от чиновническите среди, иде да потвърди, че действително както правителството, така и Парламентът полагат грижи за разрешаването на чиновническия въпрос. Само че това може да стане, разбира се, в кръга на възможностите. Това е една похвална дейност както на правителството, така и на Парламента.

Купонната система у нас се развива добре напоследък, обаче и тук има нужда от една корекция. Още няма покритие за всичко. Купонът трябва да бъде, както казах и миналата година, социална банкнота.

Най-големите, съществени, неотложни грижи у нас трябва да се насочат към земеделието и към скотовъдството, в които стопански сектори има още много да се желае и които, заедно с родната ни индустрия, ще могат да увеличат нашия национален доход.

Председателстващ д-р Петър Къосеианов: (Звъни) Извинете, г-н Балкански.

Г-да народни представители! Часът е 8. За да се продължи заседанието, трябва да искам вашето съгласие. Затова, които г-да народни представители са съгласни да се продължи заседанието след 8 часа, до приключване речта на г-н Балкански, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Продължавайте, г-н Балкански.

Д-р Петко Балкански: Г-да народни представители! В земеделието и скотовъдството, които са най-важната стопанска област у нас — като че няма приемственост. Спомнете си всички петгодишния план на министър Кушев. Проучвания, обсъждания, конференции, разглеждане в Парламента и в края на краищата всичко отиде в архивата — приключена преписка, към дело.

Стефан Радионов: И в Русия петилетките са така.

Таско Стоилков: Излезли са от мода.

Д-р Петко Балкански: Особено сега основата на целокупната ни стопанска дейност и на продоволствието у нас са изключително земеделието и скотовъдството. Налагат се бързи и неотложни мерки за повдигане на скотовъдството, без което не може да има земеделие у нас, защото един път завинаги трябва да се разбере, че засега едрият добитък — това са българските трактори. Българският селянин трябва също така да се улесни с дългосрочни кредити за набавяне на инвентар и за задоволяване на другите му неотложни нужди.

Г-да народни представители! Намирам, че се налага основна ревизия на нашето трансформирано в последните години земеделско производство, с оглед да се засили износът на продукти, които сега насилва изнасяме. Да се коригира то така, че да се насочи към пълното задоволяване на вътрешните нужди, като не се нахърни външната ни търговия. Целите на ревизията са: първо, сурови материали за вътрешното производство; второ, фураж за добитъка и храна за птиците; трето, хляб и продукти за населението.

Г-да народни представители! В своята реч тук, от това място, г-н министър Вазов говори за новата система на изземване на памук срещу прежда, срещу американ, срещу оксфорд и т. н. Разбира се, това е много практично и много разумно, за което трябва да поздравим министър Вазов. Обаче, ползвайки се от този повод, аз поставям друг въпрос: как да повдигнем, как да увеличим производството на памук? Сегашната система на сеене памук е погрешна. Ангажирана е голяма площ, засети са много декари, а производството е слабо. Това ни подчертава и нашата официална статистика. Причината е ясна. Голяма част от районите са непригодни или слабо пригодни за засяване на памук. Памук трябва да се сее само в памучните райони, като Борисовградско, Свиленградско, Петричко и околните на тях райони. Като се дадат нареждания за засяване на памук в същото количество декари, колкото имаме сега, обаче само в пригодни памучни райони, производството на памук ще се увеличи най-малко с 50%, а в досега засяваните с памук непригодни за тази цел райони ще може да се сее ръж, ще може да се сее ечемик, които търпят слаба почва и които понасят ранните летни суши. Те дават най-голям добив на декар и са по-пригодни за смесване с пшеницата, отколкото кукуруза.

Намирам също така, че не е оправдано засега ново засаждане на лозя за експортни и други грозда в добри полски райони, като Кричим, Анхало и други, когато в тия плодородни райони липсва хляб, липсва фураж за добитъка и храна за птиците. Същата грешка се прави и с засяването на ориза.

Г-да народни представители! Дадох пример с памук, с лозята и ориза, за да подчертая колко много още се иска от държавната намеса в земеделската и скотовъдната област, и то с оглед интересите на целокупното българско народно стопанство и по-специално с оглед интересите на днешния момент.

Необходимо е да спечелим народната душа на една по-реална база и за момента да скъсаме с някои теоретични увлечения. При днешното тежко политическо положение, поставени пред големи неизвестности, първата ни задача е да реорганизираме стопанския фронт, да утвърдим вътрешния фронт, за да можем да издържим един ден по-късно.

Пред нас е бюджетопроектът на България за 1944 бюджетна година — година, която крие много тайни, година, която носи много изненади за човечеството. Публичният бюджет е ключът на държавата. От начина на неговото сглобяване, от начина на неговото построяване зависи животът на държавата. За голямото значение на държавния бюджет проф. Шумпетер каза: „Който може да чете бюджетите добре, той би могъл да предвиди световната война преди 10 години още“. А проф. Тротабес твърди, че реалната политическа сила в една страна принадлежи на оня институт, който има бюджетната компетенция да поставя разходите и да определя приходите. Бюджетът днес, г-да народни представители, у нас има революционна мисия. Революционната мисия на военната бюджетна политика е социалната справедливост, която води към крайния резултат — победа. Бюджетът на модерната социална държава трябва да покрива бюджета на челядта, т. е. чрез бюджета на държавата да се осигури жизненото пространство на отделната челяд, селска и градска, а това ще каже да задоволим материално и духовно всички стопански категории. И така изникват големите въпроси като чиновническия, работническия и селския. Аз заедно с вас се радвам, че ние побързахме да разрешим, макар и не напълно, но за момента много важно, чиновническия въпрос, за да не стигнем дотам, г-да народни представители, да оставим на чиновниците сами да го решават, и то така, както всеки намери за добре. Защото, г-да народни представители, повелата на днешния върховен момент е: държавата да се грижи за народа, а народът да брани държавата.

Г-да народни представители! Днес във войната, при голямото напрежение на народите, кривакът на историята чуши, руши много идоли, много икони на политическите концепции, на стопанските идеологии. Днес в кръвите на войната, в мъките и в смъртта, при днешното напрежение на света се крои новата дреха на Европа, новата дреха на света. Защото казано е, че кръвта изпраца старото и сълзите посрещат новото. Не програмите, г-да народни представители, не теориите, а нуждите, реалните и груби нужди днес раждат и създават новото. Там долу между чука и наковалнята, там долу между напуканите ръце на селянина, там долу в нуждите на еснафа, в нуждите на интелектуалеца се ражда днес новото. Там днес се моделира лицето на утрешния нов свят.

Днес историята на България крачи по българските угаи, по българските ниви. Нека да се вслушаме в гласа на българския народ, нека да действаме в духа на временната епоха, пълна с неизвистости, пълна с големи исторически отговорности.

Г-да народни представители! Днес 2 милиарда човешки същества се огъват, се гърчат под тежестите на войната. Българският народ е тоже във война. Историческата мисия на нашето поколение е да запазим границите на велика България, да осигурим национален подслон на целокупното единно българско племе, да изпълним завета на цар Борис III обединител. (Ръкоплескания)

В днешния световен двубой българският народ е на страната на онеправданите, на страната на ограбените народи, чиито революционни армии днес се сражават на световните международни барикади за правдини, за свободи, за хляб и за въздух.

Ангел Сивинов: И за социална правда.

Д-р Петко Балкански: Г-да народни представители! В гробницата на историята лежат заровени много истини. Една от тях гласи: народи, които претендират за достойно място в историята, не трябва да бягат от световно-историческата сцена. Бъдещите събития хвърлят своята сянка и очертават контурите на утрешния ден.

Г-да народни представители! След тоталната война ще настъпи тотален мир. Да бъдем готови да посрещнем както едното, така и другото достойно и добре организирани, да положим грижи, да разрешим успешно върховните и исторически български задачи, за да избегнем укора на поколенията.

С всички усилия, смело и решително да се отчетем пред лицето на историята. („Браво!“ Бурни и продължителни ръкоплескания)

Председателстващ д-р Петър Кьосеиванов: Дневният ред за днешното заседание е приключен.

За утрешното заседание, в 15 ч., председателството, в съгласие с правителството, ви предлага следния дневен ред:

1. Първо четене на законопроекта за бюджета на държавата за 1944 бюджетна година — продължение на разискванията.

Подпредседател: Д-р ПЕТЪР КЬОСЕИВАНОВ

Одобрение на предложенията:

2. За продължаване на сроковете по митнически декларации и манифести.

3. За разрешаване редовно внасяните от Албания платове от изкуствена коприна и изкуствени предивни материали да се облагат по договора с Италия или Германия без представяне удостоверение за произход.

4. За определяне особен начин за събиране гербовия налог за покупко-продажбите на външни платежни средства от Българската народна банка.

5. За освобождаване от облагане с допълнителен акциз захарта, употребявана за производство на халва за нуждите на войската.

6. За одобрение 35. постановление на Министерския съвет, от 2 септември 1942 г., протокол № 112, и 63. постановление, от 30 ноември 1943 г., протокол № 169 — относно заем за фабрична постройка и пр.

Първо четене на законопроектите:

7. За изменение и допълнение на чл. 194 от закона за бюджета, отчетността и предприятията.

8. За изменение на закона за стоковите борси.

9. Доклад на бюджетарната комисия по бюджетопроектите за разходите през 1944 бюджетна година по: а) Върховното правителство; б) Дирекцията на държавните дългове; в) Върховната и областните сметни палати; г) Министерството на външните работи и на изповеданията; д) Българската православна църква; е) Министерството на вътрешните работи и народното здраве (Администрация и полиция); ж) Дирекцията на народното здраве; з) Министерството на народното просвещение; и) Министерството на финансите и к) Министерството на правосъдието.

Който приемят предложения дневен ред, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигам заседанието.

(Вдигнато в 20 ч. 15 м.)

Началник на Стенографското отделение: ДОНЧО ДУКОВ